

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Iosephi Ripamontii E Collegio Ambrosiano Historiarvm Ecclesiae Mediolanensis Decas ...

Pars Altera Libri XVIII

Ripamonti, Giuseppe

Mediolani, 1625

Liber Quartus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11182

IOSEPHI RIPAMONTII
 E COLLEGIO AMBROSIANO
 HISTORIARVM
 ECCLESIAE MEDIOLANENSIS
 PARS ALTERA

Liber Quartus.

Vm Archiepiscopus Henricus, Confu-
 lesque & Praetor, ad formandum
 Reip. statum, per haec etiam mini-
 ma attenti agunt, versantque confi-
 lia in omnes partes, cura & sollicitu-
 do maior alte sedebat animis ob ira-
 tum Metropoli Pontificem Rogerij
 Caesaris causa, Rogeriumque ipsum magno cum fre-
 mitu & apparatu minitantem Vrbi, per quam staret,
 ne Caesar Imperatorque diceretur, cum iam nominis
 eius honorem, aureamque coronam honori firma-
 mentum ab Romano accepisset. Negotium erat
 atrox, resque plena terroris, imminentibus vrbi
 duorum.

sub Calisto II.

duorum armis, quorum alterum, hostem esse, vltima non clades modò, sed etiam ignominia haberetur, alter, hoc ipso fretus, quasi defluentem in sinum absque sudore, vt aiunt, & sanguine victoriam expectare posset. Namque, cum Apostolica auctoritas pro Rogero pugnatura esset, Numen quidem etiam occulto favore ad inclinandas hostium res apparebat fore ibi, vbi Romana arma essent; sed manifesta simul principum, & Regum, liberorumque populorum auxilia in partem haud dubie vergere eandem cernebantur. Quippe experti nimium iam claris documentis omnibus, quàm male semper aduersus Christi Vicarium bellica res procederet, veteraque & recentia exempla, tum sermone quotidiano, consilijsque publicis, tum tacita secum aestimatione reputantes, abhorrebant ab omni tali motu, quasi refugerent procul ab vestigijs, quae imbuta cernerent alieno sanguine. Anathemata, & diras, tam frequens illud Apostolicae Sedi per ea tempora fulmen, reuera ceu fulmen aliquod pauebât. Ac si quis Princeps, aut Rex, proprio quodam prudentiae suae genere, aptoque ad contemnendas eiusmodi poenas animo, vtilitates suas, & imperij compendia socialemque fidem, aeternae salutis, perditus atque profligatus antehaberet, frangebatur tamen idem atque cohibebatur consternatione suorum; cum scilicet ad caelestes illas execrationes, velut incendio afflatis populi fluctuarent, iacerentue. Et quamquam inter etiam ipsos populos, stolidè sapientes aliqui, spiritu principum & Regum starent immobilibus aduersus Apo-
stolica

stolica interdicta animis, ferociterque aliquandiu loquerentur, & paratam principi suo vsque in extremam fidem ostentarent; hi tamen ipsi postea, consensu plurimum, & existimatione communi, stimulisque conscientiae internis, & haud dubie Numinis instinctu abibant paulatim à pertinacia, sermonumque ferociam imminuebant. Terrebant verò simul prodigia interdum animos, & motis semel in religionem mentibus, pleraque fortuita prodigij loco accipiebantur. Vnde regnantibus etiã terror, & necessitas, impaudaque illa & torua pectora, tangebant amici dilabentes, & quotidie maior circa aulam solitudo, ipsaque quodam modo fugiens dominationis maiestas, sine obsequijs imperiũ, opes absque vsu, & qui remanebant pauci, viles eo ipso quod remanebant. Iam pristinae fortunae cupiditas atque desiderium, in posterum metus, in praesens mæror, ipsos inter se fœderatos alienarant, fecerantque suspectos. Simulatio religionis, & erga Sedem Apostolicam obsequij, assumpta erat inter regnandi artes, & elegantibus tunc ingenijs pulcrum erat considerare quod principes viri, nihilo segnius amplecterentur novam istam assumendae pietatis artem, quàm veteres illas suas, ob quas impietati assueuerant. At mediolanenses nostri, nobilitas, populus, & Clerus hic, capitaeque nobilitatis, & plebis, & Cleri, Archiepiscopus, Praetor, Consules, Proceres, neque simpliciter inter se, neque sicut fœderati cæteri, neque nunc, vt aliàs erga nomen, & penam anathematis affecti erant, tantamque in vna Rep. diuersitatem intuens aliquis, &

mira-

miraretur magnopere ob nouum ac singulare spectaculum, & minime miraretur ob ingenia gentis, & imperij magnitudinem, & vrbis mores. Nam quia habebat animis, eratque per totum Reip. corpus diffusa pars illius religiosissimi sensus, quem ante tot annos, Apostolus, & Fundator Ecclesiae Barnabas, disciplina & praedicatione sua datum huic suae soboli, fouit postea etiam e celo praesenti numine ac sustentauit, quem uel sensum & pietatem Parens alter Ambrosius, atque tot, ante, postve ipsum, ex hac Metropoli Pontifices additi Celo propagare potuerunt; hoc igitur durante habitu, communiter omnes Anathemata illa pontificiamque indignationem horrebant atque abominabantur. Sed id ipsum, Archiepiscopus, & huic addita nobilitas, magis Praetor aliquanto minus, ut externus peregrinusque homo: plebs & multitudo adhuc minus, ut nobilitatis inuidia: partis utriusque principes, ut fortuna, & loco supra caeteros, ita sensu circa hanc rem & calamitatem intimo ab suis differabant, prout ipsorum quisque, plus minusve pietatis in animo haberet. Alij Othonis desiderio datum ab Romano Pontifice Rogerium eiciebant, alios Rogerij beneficia & dona stimulabant in Othonem; pars neque hunc, neque illum, sed ex ciuilibus causis aemulos aut amicos, in eo negotio fouebant, siue insectabantur. Inde etiam animi dispares erga denuntiationes Apostolicas, quae Rogerij causa promulgabantur. Nam ut quisque acriter, aut remisse in eo Caesarum certamine mouebatur, ita etiam iussa Pontificis & tela in contumaces.

maces, commotior, siue incuriose accipiebat. Cùm in hoc statu negotia essent, accidit ad Mediolanensium salutem id quod ciuitatibus & populis principibusq; alijs saepe in medio discrimine saluti fuit, vt nimirum minimo momento res maximae cõuerterentur, iræque rursus Pontificis, & interdicta, & anathemata, & quicquid malorum erat, in Rogerium ipsum transirét. Quia enim ille Hierosolymam ex antedicto transmissurus, priore nondũ interdicto exsolutus fuerat, ac reconciliata quamquam gratia, deuotus adhuc, & temeratus manebat; iubet ei dici Pontifex Maximus, rectius fore si antequam traderet sese mari, foret absolutus; ita deinde tuto feliciterque esse nauigaturum. Quod ipse, siue ferocia quapiam insita animo, siue ne differret incepta cùm abnuisset, additae veteribus diris nouae, & sicuti semper aliud ex alio malum neçitur, ac progressa semel in praeceptis audacia, velut emissum è claustris animal facit, irritatus anathemate simul, & facinore suo Caesar, vltro Pontifici ipsi bellum indicit, Apostolicaeque Sedis hostis iam haud dubius, apud Hierosolyma factis cum barbaro inducijs, sumptam ibi ex ara coronam capiti suo superponit, atque in Italiam inde ad spes conatusque impios nauigat. Laeta haec Mediolaensibus accidere, qui Romanas obnuntiationes, & execrationes, & deinde bellum ac extrema omnia cùm timuissent, recidisse cuncta ista in eum, qui causa timendi fuerat, videbant. Mox, & ab Roma Legati adfuere, subsidũ Apostolicae Sedi ad bellum haud dubie cum Rogerio immi-

nens orantes, quod benigne ipsi polliciti sunt, ac largius etiam quam polliciti erant, praestitere, vbi Giufredus Cardinalis in idpsum venit. Missa Romano aduersus Caesarem, equitum peditumque robora, quibus cohortes aliquot, & turmae Placentinorum vltro accessere, quaerente sibi per id obsequium apud Metropolim gratiae locum coloniã, postquam vulgatum erat rebellasse Rogerium, & Cardinalem legatum esse Mediolani, versaq; in hostem eum pericula, quae Mediolanensium ipsorum fuissent. Legatum autem eum Cardinalẽq; Giufredum missum ab Roma petẽdis in tali discrimine suppetijs, reperio ego, per dies aliquot commoratum esse Mediolani, & interea dum ibi subsisteret, Reip. negotijs vnã cum Archiepiscopo, Praetoreque vrmano, & consulibus adfuisse. Id adeo constat ex grauissima in haereticos actione, quae per eos dies inciderat Pontifici Septalio, dum, per commercia, & commeatus, occasionesq; alias, adhaerescẽtẽ vrbi pestem eam depellere hinc, & prohibere conatur. Actioni namque huic, Apostolica praefuit auctoritate legatus, & perscriptum in Reip. tabulis decretum in haec verba extat. Cũ Apostolicae sedi vir
 „ acceptissimus Archiepiscopusq; Septala, Ciuitatem Ec-
 „ clesiamque suam ab omni praua, & externa religione
 „ conseruare intactam cupiens sua nobiscum de ea re
 „ consilia communicarit, nos optimis eius viri studijs,
 „ & nomini Ambrosiano dignitarique Vrbs fauentes,
 „ ad retinendam in Catholica sanctimonia Metro-
 „ lim, qua pollemus auctoritate sancimus atque de-
 nimus

„ nimus haec. Quem quisque male de Catholica fide
„ sentientem, imbutumque circa rem eam erroribus de-
„ prehenderit, in pari sit culpa cum haeretico illo, nisi
„ vel detulerit illico nomen ad Archiepiscopū, vel etiā
„ iniecerit homini manus, & ad sacra tribunalia sisten-
„ dum curarit. Sedes, & tecta, quae in vrbe, quacūq;
„ extra urbem, haeretico alicui receptaculum fuerint, di-
„ ripiuntor atque incenduntor. Praetor, consules, Ma-
„ gistratusue alij vrbis, tertio initi honoris die nomi-
„ nabunt XII. viros e singulis regionibus vrbis binos,
„ quibus potestas arbitriumque sit mittendi lictores
„ ad quemcunque religionis nomine suspectum habe-
„ bunt. Nominatio deinde ea ita rata erit, si author
„ Archiepiscopus fiet, & ad omnem Archiepiscopi nu-
„ tum, ipsiusque etiam nomine ac praesidio duodecim
„ isti in haeticos rem gerent. Concilio, & magistra-
„ tui huic adijciuntur ac praerunt ex Dominicano or-
„ dine duo, quos prudentiā, & diuinarum rerum intel-
„ lectu praecipuos ordo is dabit. Adijciuntur item ex
„ Minoribus Franciscanis alij duo, quos Ordo etiam il-
„ le censebit esse muneri, & officio huic pares. Ipsos
„ verò Patres, & ex duodecim viris aliquos, eorūue satel-
„ lites, & scribas, si quam in partem, extra urbem officij
„ causa mitti contigerit, Reip. sumptibus id fiet. Agri,
„ tecta, villae, bonaue alia, quae per Magistratum hunc
„ publicata, siue proscrip̄ta erunt, ad Remp. eandem
„ pertinento. Damna, & pericula si qua contrahentur
„ iudicia haec exercentibus, Resp. eadem praestabit, sub-
„ sidiumque Magistratui, & opem ferro quisquis apel-

„latus erit. Quadrimestre munus esto ; summa rerum
 „Imperiumq; omne ad Archiepiscopum spectato , qui
 „decimo die, postquam cognita erit causa , pœnas reo
 „irrogabit, quæ sunt antiquitus huiusmodi flagitiis cõ-
 „stitutæ. Haec omnia Reip. Mediolanēsi, quò sanctior,
 „florentiorque conseruetur , Beatissimi Patris Gregorij
 „nomine & autoritate Pontificali præscribo & edico
 „Giufredus D. Marci Cardinalis Apostolicę sedis Lega-
 „tus, hortorque Prætorem & cæteros Urbis magistra-
 „tus, vt sicuti sunt à nobis præscripta & constituta, refe-
 „rant hæc inter cæteras suæ Ciuitatis leges, atque custo-
 „diant pari cum illis cura. Forma hæc fuit edicti , quo
 „Cardinalis Giufredus, dum Mediolani legatum ageret,
 „coniunctis cum Archiepiscopo & Prætore consiliis,
 „id S. Officij tribunal muniuit atq; ornauit obsepto sic
 „hæreticis in urbem nostram aditu, quæ per gentium
 „omnium cõmercia, simul infectos ea tabe multos an-
 „tea admittebat. Id edictum eaque literæ, concione in
 „Prætorium aduocata recitantur anno salutis mille-
 „mo ducentesimo octauo idibus Ianuarij , qui dies D.
 „Datio Episcopo Mediolanensi sacer erat. Adfuere, cū
 „legato Giufredo, Archiepiscopoq; Septalio Archidia-
 „conus Templi maximi, Archipresbyterq; & reliqua
 „Canonicorum corona, qui nunc ordo fulgore purpu-
 „rę Templi maiestatem auget. Sacrarum præterea fa-
 „miliarum antitistes & præfecti, & nominatim Gualla
 „Dominicanus, qui omnes, edicto recitato, probe san-
 „cteq; decreta esse cūcta acclamauere. Sub eiusdē anni
 „finem, quo hæc gesta erāt, Decēbri nimirum ineunte,
 con-

concilium aliud Mediolani habitum est super fœderã
quod inter Longobardicas vrbes aduersus Impera-
torẽ inritum fuisse momorau. Sedes ei Concilio fuit
Archiepiscopi palatium ; Archiepiscopusq; ipse, &
Giufredus Cardinalis, & Gualla Dominicanus actioni
præsedere. Aderant Consules, Prætor, & quicunque
alij, opibus aut prudentiã, siue per facinora & audaciã
fauoreue alio momentum in ciuitate aliquod facie-
bant. Legati præterea fœderatarum Ciuitatum, nobi-
lissimus & clarissimus quisque ; sed nequaquam con-
silia & mandata eadem ab domo afferentes, habituque
animorum inter se multum diuerso. Placebat aliis re-
nouari fœdus, aliis tolli: pars, manere sicut à principio
instituta societas fuisset, volebant: pars, ne manere qui-
dem, sed permitti temporibus, & silentio sua sponte
dissoluendam, sicuti maxima semper & grauissima
negotia confenescerent sic atque dissoluerentur. Atq;
sicut diuersa hæc afferebantur, ita et diuersæ suberant
causæ, prout scilicet cuique ciuitati, vel factioni, vel
singulis etiam hominibus, in eo negotio, artificium,
aut necessitas, prout cordi & emolumento pax, aut
bellum, prout denique amor siue odium in patriam,
cuius maximæ res in fœdere illo agebantur. Erant si-
mul priuatim corrupti aliqui Cæsaris donis aut pro-
missis, & alij rursus constanti erga Pontificem fide, hi-
que læti bona ipsius gratia, & anxij metu, si qua noua
offensio rebus interueniret, id quod necesse erat, si in
eo conuentu, Cæsarem hostem, aliter quàm pro ho-
ste habuissent. Insuper nonnulli erant, lente vel mali-
uosa

tiosa prudentia homines, qui incerto adhuc rerum euentu, expectandam esse fortunam censebant, ut quã in partem ipsa victoriam dedisset, eò fauorem inclinarent. Vicẽe sinceriora ingenia, fœdusque pro Pontifice aduersus Imperatorem maxima Giufredi Cardinalis & Archiepiscopi Sepralij lætitia renouatũ est. Præterita & instantia mala demonstrantes, ostenderunt id pertinere fœdus ad Italiã salutem & pacem, neq; contradicere ausi, qui, per ambiguum fauorem extrahi volebant rem, quic abrumpendo statim, semina nouis malis in longum iaciebant. At Imperator, simul renouati fœderis famã, simul ab Sabaudia Comite, simul ab Montisferrati Demarcho, quibus societas ea non placuerat, repente excitus, magno conatu mouebat in Longobardos, iamque cum exercitu suo constiterat ad Forum Cornelij fremens in fœderatos, ac minitans, quod pactis, & conditionibus, & linguã bellum gerentes eos, igni ferroque domiturus esset, atque docturus, quid coniatorum artes & consilia perfidia, aduersus armatum & fortem exercitum valerent. Nectamen ipse artibus fœderibusque conquirẽdis abstinebat. Papienses, implacabilem Metropoli Coloniam, atque post tot etiam documenta, datamque toties veniam, impatientes obsequij, & paratos semper ad rebellandum, beneficiis suis aggressus, conciliat sibi, & sacramento adactos proprium habere regimen iuber. Ad Rauennam inde progressus, alteram huic Reip. semper æmulam infestamque urbem, concilia ibi Ciuitatum habebat inimicarum nobis

bis, & concibat eò quicquid vsquam inquietum, & male fidum erga partes esse suspicaretur. Iere illuc Parma, & Mutina, & Cremona, & Pavia per legatos suos; & apud Archiepiscopum Rauennatensem, inuidia & æmulatione Mediolanensis Ecclesiæ infensum tunc etiam Pontifici Romano, in verba Federici Cæsaris aduersus partem vtramque coniurauerunt. Ita, non parua belli moles Mediolanensibus imminabat, quæ priusquam tanta esset, quanta futura videbatur, parant etiam ipsi minuere hostium vires; ac sine mora missis in subalpinos copiis, Dynastam inprimis vtrumque, per quos sollicitatum esse Cæsarem cõstabat, malo damnisque subigere conantur euentu parum felici. Namque Vbertus Ozinus (is Mediolanensem exercitum ducebat) cùm Montisferrati Demarchum prima turbatum impressione ad conditiones suas adduxisset, ab Sabaudiense mox ipse circumuentus occiditur, strenuus bello vir, quo casu perculsi Mediolanenses, copias suas reuocauere. Dum hæc apud Insu-bres alterna succedunt vice, Septalius Archiepiscopus ad III. Nonas Oct. moritur, & in D. Victoris, cui Aedi cognomen ex vicina vlmo, mandatur humi. Decessit magno Italiæ totius dolore; neque talis viri obitu lætatos esse hostes vllos ferunt. Nam quamuis ingens præsidium Reip. Mediolanensi eo extincto ademptum esset, iustitiæ tamen & virtutum aliarum fama, quæ admirationem habent etiam apud infensos, præualebat. Fuit verè paterno erga patriam hanc sensu, & verè pastorali erga populum suum animo; elegantis litteraturæ

turæ vir idem, & disciplinæ cæremoniæque custos attentus & seuerus. Magna insuper signa coniecturasque dedit insitæ cuiusdam atque intemeratæ honestatis, quatenus occulta ea res, & intra parietes etiam intimos multis semper tecta inuolucris, cõiecturale esse negotium potest. Sanxit enim inter cetera, vt qui sacerdos, quiue Clericus, muliebri aliqua consuetudine turpiter implicitus esse deprehenderetur, is Clericus siue Sacerdos eliminaretur extra Ecclesiam, omneque illico sacerdotij ius amitteret. Basilicam Sanctorum Naboris, & Felicis, attribuit ipse Franciscanorum Ordini. Dedicauit Claræ Vallis Aedem: & Dominicanos in Eustorgianam, non ab Vgone Cimiliarcha, sicuti dictum est, sed ab hoc Henrico fuisse inductos Mezula scriptor mauult. Fuerat in iuuenta Romæ Canonicus Lateranensis; atq; inde percarus Innocentio Pontifici Maximo, qui vacuum in Ecclesia Mediolanensi Cancellarij munus ab Archiepiscopo Pirouano, per litteras, vt ei demandaretur petiuit, eæque litteræ extant. Sed & militares virtutes adfuere viro, quæ præfidia turbidis Ecclesiæ rebus, temporum eorum conditio, haud minus quàm pastoralia ornamenta in Pontificum animis requirebat. Neque ambigitur, quin inter domestica etiam certamina ciuilesque factiones, ab eo militari spiritu paulo acrior fuerit; Hierosolymitanamque profectionem, sunt, qui credant exsilium potius fuisse. Violentiâ plebis eiectum, expeditionem eam sumpsisse obtentui. Cremonensem Episcopum Homobonum nomine, Metropolitana iura detrectantem

tem

rem compescuit, compulitq; supplicem ad pedes suos. Hoc orbati Pastore Mediolanenses, tanto magis ingenuere quàm ceteri, quò propius ipsos damna attingebant; Et sicuti præcipuus in dolore locus Patriotus erat ex talis viri morte, ita etiam maiore luctu, & flagrantiore desiderio profecuti mortuum sunt. Obrectatio namque, & liuor, & plebis aduersus optimitatem eum Archiepiscopum inuidia progressa olim ad vsque eiectionem, decesserat animis, postquam desierat esse cui inuiderent; ac sicuti semper fit, inutilis iam & sera contemplatio virtutum successerat. Atque, quò magis etiam intenderent animos ad cogitandum, qui vir amissus esset, altiusque moererent, prodigia per eos dies multa euenere, siue, tamquam euenissent, credita nuntiantibus, & versa in religionem oculorum ludibria, timoresq; simplicium. Sufficitus deinde in Hèrici huius locum Gulielmus Rozolius nobilis vir, indigena, litteratus, & qui fere vnus omni alia sua moderatione, ac virtute, minus desiderabilem efficere potuisse Septalium videretur. Archidiaconus antea Tèpli maximi Rozolius fuerat is, ac summa omnium voluntate Pontificatum ibidem adeptus, ita regebat Ecclesiam, vt non longo interuallo proximus decessori haberetur, cùm Ciuitas, ob noui Archiepiscopi sanctimoniam & virtutes, alleuatis ex recenti orbitate ac dolore animis, ad vltionem, etiam, ob Ozij casum, ex hoste petendam, consilia & curas adiecit. Ea expeditio nihilo felicior fuit, quàm casus ipse, quem vltum ibat. Ducta in Montèferratum sex millia armatorù, postquam

Ff quam

quam infaufti ductor agminis Marcellinus ferrea iclus
 pila ceciderat, reuocantur domum, idque inceptum,
 alia super aliam clade cum stetisset, non ultra tenta-
 dam in ea parte fortunam rati, duos iam amissos du-
 ces, bis absque duce receptum exercitum ponebant in-
 ter ea, quæ Mars anceps, & semper ambigu bellorum
 euentus ferunt. Cæterum infidens animis dolor, quò
 maiore dissimulatione suppressus in præsentia occul-
 tatusque erat, eò magis Archiepiscopum Consulesque
 & Prætorem inquietos habebat, si dynastæ duo la-
 teri prope adhærentes, deserta fœderis societate, ob
 eam iniuriam appetiti bello, iactare sua in sede euen-
 tum possent. Itaque ignominia accensi ista, non iam
 dynastas eos, sed caput rerum Cæsarem, & coniura-
 ratas cum eo vrbes appetebant, vniuersi certaminis a-
 leam adituri. In id auxilia foederatorum vndique cõ-
 uocabat, assumptis insuper Estense & Gonzaga; satil-
 que apparebat, totam fore mox Italiam in armis, &
 campum iam esse aliquem, cui nomen funestum, &
 nouum apud posteros pararetur ex imminente pugna.
 Ei famæ, & contemplationi Pontifex Gregorius in-
 gemiscebat; cuius Pontificis animo nihil quidem inc-
 rat molle ac remissum; sed misericordiã Christianorum
 exercituum & futuræ media in Italia vastitatis fran-
 gebatur. Tam vinci quàm vincere miserum putabat,
 & vira in parte fortunam pugnae meliorem optaret
 ac precaretur, viraque esse infelicia vota, & pene im-
 pias preces. Illum vtique esse Cæsarem, cuius capiti
 coronam auream ipse imposuisset; illos Mediolanen-
 ses,

ses, illam Metropolim, quae Roma altera diceretur; illas Italicas vrbes, quas paternâ curâ ipse complecti vniuersas deberet. Humani animi calamitatibus, irâ, studio, certamine potentiae ruere in mutuas caedes, & spectacula indigna sic exhiberi mortalibus aliis, qui talia, quamquam ex longinquo intuentes, alienarentur ab Christiana religione magis etiam, quàm nascendi fors, & barbara terra, in qua nati esset, alienasset. Talia voluentem animo Gregorium subiit cura mittendi legatos in Insubriam, qui de pace agerent; Mediolanensibus, & Cæsari, cæterisque in hac vel illa parte foederatis, dicerent, Põtificem Maximũ, & Christi Vicarium, recordatione ac respectu nominis huius abduci ab sensu rerum aliarum, quæ mundana aliqua cura & dolore stimulare animum possint. Gratum fore ei, si deponeretur illa arma, quæ ipsius causa suscepta essent. Sperare, quemadmodum ipse magnas victoriæ spes, ac prosperi exitus pignora tot amicas fidelissimasque vrbes remoueret vltro à belliconsiliis atque abdicaret; ita partem alteram generosis animis abiecturam spes & pignora quaecunque laetarum rerum haberet, ne Christiano sanguine campus inũdaretur, neue, hinc Pontificatum Maximum, hinc Imperij nomen contaminarent cruenta illa in omnem memoriam nota, quod necesse esset accidere, vincerent, siue vincerentur. Missi sunt in eam legationem Cardinales duo, Iacobus Episcopus Praenestinus, & Otho, cui cognomentum & titulus ab S. Nicolai Aede, quae est in carcere Tulliano. Hi fugitantem atque latitan-

tem Imperatorem nusquam conuenire potuerunt; ac spe pacis elusa Romam ad Pontificem rediere. Ea tamen ad summam rerum irrita legatio, sustulit imminentis pugnae discrimen, cuius rei causa missa erat; praelioque tam atroci, si non bello partes in praesentia exemit. Mirigati enim erant animi mentione pacis, atque tam moderatae legationis delinimento: deferbuerat ardor; confederant imperus, queis antea facere summae rei periculum gestiebant. Et Cæsar ipse, vitato quamquam legatorum congressu, mouebatur tamen, atque mitescebat hoc ipso, quod venerant legati, & Pontificis postulata tam paterna & mansueta attulerant. Apud Venetias, apud Aquileiam primo, deinde per alios in Adriatici Maris ora secessus, vagus, & anceps, & confusus pudore etiam nonnullo, quod ira legatione elusisset, quasi senescere ultro bellum sinebat. Ita Mediolanenses, remissis etiam ipsi aliqua ex parte, belli consiliis atque operibus, ad reliqua ciuiliū curarum, vrbis nempe cultum, & incrementa tutelamque religionis, conuerterant illico animos. Aperuit Praetor Ventius, in Occidentē solem, portam, quae ex vicina D. Marci Aede tunc appellata, in Beatrix postea nomen concessit, dum sub Ducum imperium acta tandem Vrbis, adulando istis, vxorios titulos sibi imponit. Mox Praetor alter Oldradus extruxit Aulam maximam, quam transuerso foro excurrentē vetusti operis pilae erigunt sublimem alteque sustentant. Et grati ciues erga pulcherrimae molis auctorē, equestre ei statuam posuere, quae ad posterorū monu-

mento

mento esset. Eodem tempore, Franciscana Aedes in
 eam laxitatem atque magnificentiam attolli coepta,
 qua nunc spectatur. Subterranea quoque Cella in
 Ambrosiana Aede, tempore hoc, effosso illic solo, po-
 sita extructaque est; & operis vtriusque meritum Co-
 ria gens vetustae in vrbe nobilitatis vindicat sibi, tã-
 quam magna ex parte sumptum ipsa suppeditauerit.
 Sanè, cum nos, illato illuc pede cuncta atente perlus-
 traremus, vidimus huius insignia gentis ibi & sepulcra
 monumentaque non vno loco, & credidimus vtrique
 aliquid. Sed scriptor ipse Bernardinus, in asserenda hac
 suae Domus pietate & laude, nititur insuper Francisca-
 norum testimonio, patentibusque litteris, quas litte-
 ras & testimonia sodales illi, ob eius meritum pietatis,
 genti Coriorum dederint. Calatam quoque rem in
 vetere argento ait, & nominat e ligno scutellam, Am-
 brosij poculum ipsius, vnde fidem dictis petat. Vt vt
 sit, minime ambigam, quin plurimae & maximae hoc
 tempore fuerint ciuium liberalitates augendo Numi-
 nis & sanctorum cultui, vel quia, multis culpis publi-
 ce obstrictam ciuitatem expiari sic exsoluiq; arbitra-
 rentur, vel quòd aduersus pericula celestibus sese mu-
 nire praesidijs vellent. Nam, praeterquam quod, mane-
 bat adhuc bellum, cuius incerta timebantur, af-
 flictauerant etiam urbem ineuitabilia naturae ma-
 la, sterilitas, & fames, & quae ferme bella subse-
 quitur, pestis. Fuerat, autem causa sterilitati malum
 aliud, quo plures penè sunt absumpti quàm fame ip-
 sa; tanta scilicet vis frigidis, vt non modò arbores &
 fara

sata omnia radicitus exuret, sed ipsa permeans atq;
 restringens mortalium præcordia, calore illic præfo-
 cato omni, extingueret vitam. Ob caelestes eas minas
 percussæ credo & attoniti ciues nostri, subsidia e celo
 indidem petebant, ornando sic templa & amplifican-
 do. Per ea tempora D. Dominicus fundator Ordinis,
 qui cognomine hodie suo magnum illius nomen re-
 fert, additur sanctis efflagitatione principum & Re-
 gum, & totius pene mortalitatis, quæ præfens Numé,
 & vim gratiamque Sanctorum, & celum quodammo-
 do ipsum in eius capite admirata erat. Ea res, & actio,
 summaque omnium gratulatione peracta cæremonia,
 commouerat Ecclesiæ Principum studia, vt catho-
 licæ religionis custodiam vbique esse maiorem at-
 que attentioem vellent, quandoquidem, hinc pro-
 pugnaculo nudata tanto videretur, hinc tantus e-
 tiam e celo propugnator optima in posterum spe a-
 nimos confirmaret. Cumque sanctissimus ille ordo,
 ob magni Patris merita & famam, hereditario iure
 minister Apostolicæ sedis, Ecclesiæ vindex, & custos
 incorruptæ religionis in uentura deinde sæcula de-
 stinaretur; dabantur Ordinis eius hominibus quæstio-
 nes & iudicia in impios, ne quam insanam opinio-
 nem, aut dogma prauum insidere animis, spargique
 in vulgus ipsi paterentur. Sectæ tunc namque com-
 plures, in sua quæq; patria exortæ, vel expulsæ il-
 linc, vel ob contumelias, siue per metum profugæ vl-
 tro, varia pererrando loca, prout, pabulum, sedemue,
 & credulas alicubi mentes inuenirent, passim infectis
 sua

sua tabe populis, fecerant, ut ei negotio aduerteretur animus. Iam Insubriae quoque urbibus adhæserant, Chatari, Passagini, Arnaldistae, Speronistae, execranda nomina & foeda, sed homines etiam ipsi foediores, qui per vanitatem, & egestatem, perque vitae labe & scelera, rebus adacti nouis, digressiveque regio ac tutissimo Catholicae veritatis itinere, falsae doctrinae compendiis ruebant ipsi, trahebantq; alios ad Orcū. Ab talium hominum insania periculū etiā Metropoli erat, sicut in omni semper magno populo sunt auida nouarum rerum ingenia, & sicutiturbissima quaeque secta semper, crescente successibus audacia, maximos etiam ad corruptelam perniciemque populos apperuit. Ob eas sectas, idque periculū excitati principes urbis vnā cum Archiepiscopo, parant remedia, per quae contagium haberi procul, sanarique possent, si quos iam lues illa contraminasset, vel etiam deprehendi, quicumque pestem ipsam exitiumque circumferrent. Neque enim ex aperto palamque, sed quomodo turpia & falsa cuncta valescunt, ex tenebris gerebatur res; auctoresq; peregrini, tum assimilato ad mores, & instituta cultūq; indigenarū, habitu, & cultu, & sermonis etiam sono, tum ab nouis discipulis recepti in aedium penetralia, latebrasue alias abditi, spargebant venenum per colloquia secreta nocturnosq; congressus, per schedia smata aliqua & libellos, per mulierularū etiā ministeria, per deniq; fatuos ex misera plebe, vel opulēta nobilitate nōnullos, quae sibi ludibria, & instrumenta sēper impostōres parant. Nō tamē fe-

fel.

fellere prudentiã Archiepiscopi caeterorumq; prin-
 cipum vr̄bis, ad quos ea cura pertinebat. Petrus erat
 Veronensis, doctissimus idem, sanctissimusque Domi-
 canorum, cui, ab ineunte aetate, cordi fuerant studia
 sacrarum litterarum, publicaeque circa philosophan-
 tium placita disputationes, & super omnia, concio-
 nandi munus, vt clare, vt vehementer de vuaquaque
 re dicere ad populum posset. Animus ei praeterea
 nescius gratiae, vel irae, contemptorque periculorum,
 & inuictus idem aduersus labores. Hunc Pontifex
 maximus, vbi, lectas, in eum quem dixi modum ser-
 pere accepit, Mediolanensiu ipsoru rogatu, sacri hono-
 ris vocabulo, Inquisitorem creat, dataque potestate
 etiam in reos animaduertendi, per se, perque idoneos
 ministros, prouidere iubet, ne qua Mediolani, in re-
 ligione, labes admittatur. Id mandatum, eamque iu-
 risdictionem, Archiepiscopus, Praetorque & consu-
 les, auctoritate publica confirmauerunt; cuius publi-
 cae auctoritatis documenta & tabulas Sinibaldus
 Turrianus, & Obizo Scatiensis cofecere. Ita Sacer
 Inquisitor, cum magna statim haberet adiumenta
 strenue gerendae rei, praesentiam nempe animi &
 vigorem; Sedis Apostolicae mandatum, & ei manda-
 to congruentes principum animos, auctoritatemque
 publicam, in nulla muneris eius parte segniter ac re-
 mittegit. Leges primò de religione & haereticis, tu-
 lit, partim simillimas eis, quas iam antea latas expo-
 suimus, partim nouas & acriores, sicut etiam, & inge-
 nium acrius ei erat, & noua hominum illorum por-
 tenta

tenta remediis arceri nouis oportebat. Rursus in-
erant mitigata quaedam ex priore acerbitate, sicuti
etiam ipse, ab claustris & Euangelio, disciplinaq; ce-
lesti, attulerat clementes, ubi locus esset, ac modera-
tos animi sensus, quaeis mortuum flagitia, quasi vul-
nera, leniendo, quam secundo sanare mallet. Haereti-
cus in vrbe aliquis quau docunq; deprehensus erit,
ad tribunalia nostra citabitur, vel nisi stiterit, com-
prehendetur ab ministerio nostro, & sistetur. Ibi de
religione interrogatus, habebitur in custodia, quam-
diu res & causa requirer; ac prout, in rectam fidem,
priuatim, aut publice peccauerit, publica etiam, siue
priuata piacula iniungentur; atque ita reconciliatus
Ecclesiae Catholicae, missus fiet. Sin autem in volu-
taria coecitate perstabit, damnabimus eum perpetui
carceris poena, neque mortalibus alius commercio vl-
lo misceri talem hominem patiemur. Quisquis, hae-
reticum domi, palam, siue occulto habuerit, hunc
ita damnamus anathemate, vt flagitio poena comes
eat, neque promulgatione alia opus fiet. Quod nisi
iste eiecerit domo hospitem, ac tali commercio de-
lectatus esse reperietur, poenas alias addemus; ne
concilium publicum inire infami ei licitum sit; ne
vlla in re testis idoneus habeatur; ne adire heredita-
tem, neue legare ipse cuiquam aliquid possit, neue
omnino testamenti factionem, & iura vltimae vo-
luntatis vsurpare. Qui patrocinari talibus volent,
poenas easdem subibunt; omne sacerdotij ius amic-
tent, si clerici, sacerdotisue erunt; ac si toto anno per-

,, seuerauerint impliciti anathematis vinculo, in haere-
 ,, ticorum loco habebuntur, & Reip. magistratus de
 ,, his quoque supplicium sument. Vbi graualiqua sus-
 ,, picione notatū esse quempiam sciemus, tota eius vita
 ,, conditioq; circumspicietur, ac si visum erit, purgan-
 ,, di sui potestas ei per nos fiet. In ceteris, neque prouo-
 ,, cationi, neque intercessioni locus erit. Magistratus
 ,, & Iudices operam dabunt, ne quis eorum, vllam pu-
 ,, blici muneris partem attingat. Nisi id cauerint sedu-
 ,, lo atque custodierint, ipsi statim, eo quem obtinebāt
 ,, munere, deijcientur. Priuamus haereticos omneis ho-
 ,, uore sepulturae: si quis eorum in sacro solo conte-
 ,, ctus fuerit, per quē id erit admissum, execramus eius
 ,, hominis caput ac deuouemus, ne sit in vlla sacrorum
 ,, cōmunionē, donec effoderit ipse sua manu cadauer,
 ,, proieceritque insepultum. Laicus homo, siue de po-
 ,, pulo quilibet, nullam de fidei rebus instituere dispu-
 ,, tationem ausit; si faciat, pari cum haereticis ipsis exe-
 ,, cratione defixus esto. Defixus item, prohibitusque
 ,, sacris esto, quisquis conuenticula haereticorum ali-
 ,, cubi sciet esse, nisi protinus de ea re adierit Magistra-
 ,, tum, exposueritue rem ipsam Patri siue Sacerdoti, qui
 ,, confitenti sibi aures dabit. Haereticorum filij, nepo-
 ,, tesque arcebuntur omni sacri honoris aditu; ac de te-
 ,, ctis diruendis, eadem quae priore edicto per legatum
 ,, Apostolicum decreta fuere, sancimus & renouamus.
 Cū haec aliaque porro multa nouus Inquisitor ad
 sectas illas exterminandas instituisset, quotidianis e-
 tiam e superiore loco disputationibus rerinere in fide
 atque

atque officio Civitatem conabatur, ne ab recta viquã
via deflecerent, ne quid novi dogmatis admitterent
in animos. Nec minor in priuatis colloquijs, constan-
tia viri & sollicitudo, occultique passim homines, ip-
sius cura & iussu vitam & instituta multorum dissi-
mulanter obseruabant. Ac Ciues ipsi quidem, tum
sponte sua, tum sacri Concionatoris eloquentia &
grauitate praeclare submouebantur ab omni cor-
ruptela & contagione sectarum, ipsaeque sectae, tam
vigiles in se curas, atque tot intenta tela cernentes
ex vrbe abibant. Caeterum, in agro, id quod non ti-
mebatur, familiae potentes, non modò pestem rece-
pere aluereque eam, sed etiam certamine religionis
inter sese exarserant, dum circa hanc, illamue sectam
diuisae studijs, extollete inuicem & anteponeere suos
conantur, eaeque factiones in urbem deinde etiam
ipsam, vbi necessarii affinesue singulis erant, penetra-
uere. Catari, Gazarique, & Concorretij vocabantur
agrestes isti prae-potentes, qui quæstui sectis fuere pri-
mò, deinde sectarum ipsarum causa perniciem opta-
uere mutuam, seque adeo ipsos nouas fecere sectas.
His accedebat quarta Credentum præcipuae contu-
maciae factio, magnamque certamen inter eas hae-
reticorum familias, & causa saepe etiam armorum,
vt in suam quique partem traherent viros, authorita-
tem, fidem Quae dedecora & mala, postquã Inquisi-
tori Dominicano, caeterisq; magistratibus innotuere
urbanis, haud segniter obuiam itum est, actumque
lege statim in aliquos hominum eorum, & immis-

sis sacrosancti Officij vicariis, vanitas opinionum
grauissime coarguebatur. Quominus ipsae familiae
ab stirpe delerentur, obstabant urbanae necessitudi-
nes & clientelae, queis rustica illa nobilitas imple-
xa erat. Attamen, frangebantur quotidie magis, &
occultis vnaquaeque secta sermonibus ferebat, dis-
solui necesse esse conuenticula; stare non posse diu-
tius; ad extrema rem deuenisse. Haec inter Cataros
erat fama; par apud Concorretios habitus animo-
rum, nec diuersa fremebant Gazari; tresque haereti-
corum familiae capitalibus inter se dissidentes odiis,
in eo consentiebant, vt properu sibi finem auguraren-
tur, & eo consensu prope finiebantur inter ipsos irae.
Sed Credetes (quartam eam fuisse sectam memo-
morau) pertinacia & desperatione prouisi in scelus,
machinantur ipsi Petro necem, quae maturis iam er-
ga Dei seruum in Caelo praemiis, in hunc modum
patrata est Stephanus erat quidam audax homo, &
prospero fortè facinoris vnus euentu promptus ad
quaelibet inde scelera, facileque venalis, si quis eius
manu tollere, vel mutilare, vel deformare aliquem
vellet. Hoc veluti mercimonium erat ipsius, habe-
batque idoneos homines, quibus delegaret hinc inde
conducta flagitia, quosue socios assumeret, prout,
suâ, vel alieni operi gerendam esse rem statuisset,
quaerendoque opus, vltro negotiis obuiam ibat. Hic
fortè odoratus, de Quaesitore interficiendo inter
Credentes agitari, suumque id esse posse lucrum pu-
tans, explorat primò rem omnibus vestigiis, ne quid
vani

vani tentet, deinde, vbi serò id coqui negotium sen-
sit, exponit Concilio per interpretem sibi fidissimū,
si sua opera velint vti, nec manu, nec fide inutilem
fore. Interpres erat Guidotus Sachela, per quem cō-
meauere sermones in haec pacta. Stephanus vti
quamprimum, Fratrem (sic enim per contemptum
vocabant) amoliretur. Credentes pro eo numerari
pecuniam iuberent, quantam Sachela, & Iacobus
Clusius numerari aequum censuissent. Stephanus,
cū ira res conuenisset, Manfredum e canibus suis
vnum accersit: conferunt inter se consilia; & quan-
quam sit eiusmodi negotium, quod à plurium con-
scientia semoueri magnopere oporteat, tamen opus
esse ministerijs censent, vt alius, in vrbe itinera & e-
gressus hominis obseruet, alij secus viam in insidijs
opperiantur. Non posse tantum facinus ab vno pa-
trari, & si tentetur intra moenia, posse vndique con-
cursum fieri, neque facilem postea fugam. Haec om-
nia moderanda Manfredo Stephanus relinquit. Is
Carinum Balsamum assumit; hic rursus Albertinum,
Mignisium cognomento. Pecuniae summa, quae sce-
leri pretium foret, partium cōsensu deponitur apud
Thomam Glussianensem, vt is mortuo Quaesitore,
tātumdem interfectori repraesentaret. Ea fuere qua-
draginta aeris pondo; tanti tam nobile caput stetit.
Compositis in hunc modum rebus, atque comperto
per Sachelam, Quaesitorem tunc agere Nouocomi,
exacto sacri Paschatis octiduo venturum esse Me-
diolanum, succincti gladijs, Manfredus & Stepha-
nus

nus absq; mora Nouocomū accessere: sequitur eos Ca-
 rinus. Albertinus in insidiis est relictus, isque in via
 post maceriā latitauit; neq; res vlla fefellit sacrilegos,
 non dies, non hora, non iter. Ita die sabbato, qui re-
 diuui Christi celebritatem sequebatur, Petrus Veron-
 nensis apud Barlasinam interficitur, eiusque comes
 itinerum Dominicus lethali plaga percussus, depor-
 tatusque Medam (est eo nomine pagus) quinto post
 die inter quartam curationem expirauit. Martyrum
 corpora, Petri prius, mox Dominici, translata Medio-
 lanū, & in Eastorgiana aede collocata, sicut olim vi-
 tae laboribus, & postea caeli praemiis, ita tamuli
 quoque societate coniunguntur. Ea caedes, vt laeta
 Credentium nomini, caeterisque rebellibus Ecclesiae,
 sic apud incorruptam populi partem, apud sacros
 ordines, non moestis modò, sed iratis etiam animis
 accepta, tumultum in vrbe nouum conciuit. Auge-
 bat iras, quòd Carinus, quem sacrilegij fuisse partici-
 pem memorauī, cū fortè comprehensus & in vin-
 cula coniectus fuisset, corruptis pecunia custodibus
 aufugerat. Id conscio Praetore factum interpreta-
 bantur. Itaque, magno ad Praetorium agmine con-
 currunt; reddi sibi Carinum, aut dari Praetoris ipsius
 ceruices petunt, alioqui promiscua caede vsuros, iā-
 que impatientes morae, publicas incendere aedes
 parabant. Non erat Praetor affinis vlli culpae, quòd
 ad Carini fugam attineret, estque repertus consul-
 tans vnā cum suis de prodicione vigilum, & an re-
 trahendi ad supplicium rei via esset aliqua, dice-
 banturq;

banturque sententiae, vt satellites quoquoersus no-
ui dimitterentur; vt ipse Praetor ad hominem inuesti-
gandum exiret. Ea res, populi nonnihil impetum
repressit, direptoque tantum Praetorio, vinctum in
Archiepiscopi carceres abduxere Praetorem, ipsum
& treis iudices, quorum in ea fuga culpam fuisse ali-
quam suspectabant. Inde per totam urbem tela, gla-
dij, & erupturae in capita etiam in noxiorum irac-
nisi Archiepiscopus vim atque licentiam inhibuisset.
Hic fuit exitus sanctissimi viri, cuius nomen & re-
liquias urbs deinde nostra coluit eximia religione,
tamquam agrestium suorum sic expiare scelus vel-
let, labemque delere, quae propter illum paucorum
furorem publice suscepta esse videretur. Nec ipse
cultum pietatemque hanc abnuic e Caelo, saepeq;
miraculis & signis declaravit quod curae sibi etiam
illic esset Ecclesia, cuius dignitati & saluti consiliis o-
lim & prudentiam suam praefuisset. Viriim quoque ci-
ues ad corporum salutem sensere vim praesentiam-
que illius, efficaci ad febrim remedio, si epota esset a-
qua, quae contigisset diuini Martyris reliquias. Et
anniuersaria ipsius die, solenne est Eustorgianae Ba-
silicae ritibus expiari oleae palmaeque ramos cum
ea spe & fide, virtutem illis inesse ramis ad sedandas
Martyris eiusdem nomine tempestates grandinemq;
auertendam, & fulminum ictus in solitaria loca reii-
tendos. Natus, vt dixi Veronae, parentem vtrumque
Manichaeum habuit, de cuius sectae flagitijs & inep-
tis arbitror alibi satis esse demonstratum. Inde cla-
rior

-ior illustriorq; totâ fuerat vicinitate in dolens pue-
 -ri, illa instituta boaspnantis. Et postquam adole-
 -uit, excoluitque sacris disciplinis animum, singula-
 -re illius odiû in Haereticorû omne genus, communi
 -omniû gratulatione celebrabatur. Adeo, proprio
 -quodam spiritu sumpterat sibi bellum aduersus eos,
 -rerum etiam exitu felix semper haud sine miraculo,
 -quoties, publice, siue priuatim, capesseret pugnam.
 -Mediolani, cum Episcopum vnum de religione in-
 -terrogaret, atque propter frequentiam populi, qui
 -spectator adesse voluerat, pateti & aperto loco, mul-
 -tarum horarum disputatione res ageretur, ibiq; fla-
 -grantissimo per totum diem sole torrentur omnes,
 - & conuitia nonnullorum audirentur iubenti-
 -um temere, vel finiri quaestionem eam, vel nubes,
 -euocari, quae radios arceret; dâsus illico nimbus ad
 -Inquisitoris preces se se obtendit celo areamque o-
 -pacavit. Fuere, quibus, in medio certamine feruo-
 -reque disputationis aduersus ipsum, obtorpuerit
 -repente lingua, magnumque acumen ingenij, quo
 -freti in arenam descendere voluerant, fractum illi-
 -co debilitatumque sit ita vt de victoria concederent
 -vltro, ac sese antea coecos fuisse facerentur. Fuere
 -etiam, quos obstinate praefraeteque disputationi
 -insistentes, concitata diuinitus multitudo, quae ade-
 -rat, circumstaret gladiis infestis, ac temerariâ inhi-
 -berelinguam iuberet. Alios, nutus vnus ipfius, &
 -vnica in ipso discrimine ad Deum precatiuncula
 -con-

conuertit repente, & subegit. Alij, subita debilitate exanimati trementesue cōciderunt; actumque de vita erat, nisi Dei seruus, surgerent resipiscerentq; iussisset. Charinus profecto ipse machinator caedis, & patrator, cū elapsus vincula desperatione amens vagaretur, occulta martyris ope, ad salutem est vocatus; isque apud Forū Cornelij, ab ignorantibus, qui homo esset, in eadem, quæ tanto violauerat scelere Dominicana claustra receptus, sancte atque innocenter ibi reliquū vitæ egit. Et alius quidam furore item amens, cū Petrum hunc Veronensem, condito in pectus gladio pictum alicubi intueretur, iactoque per vaniloquentiam verbo, tamquam interfectoris inuideret illis, mutus exanimisque concidisset, celesti eiusdem nutu excitatus, sanctorum deinde, & virtute omni miraculum fuit inter eos, qui a mentiam impietatemq; hominis antea perhorrescebant. Sed nullum utiq; maius illustriusque miraculum habitum est, hoc ipso, quod haereticorū sectae, quibus excindendis ipse desudarat, ab sacrilegā statim nece conciderunt, ut ista penè eodem illo iugulata esse viderentur. Nam capita earum, & antesignani, tamquam rebellante introrsus, atque vrente impietate, vel prodierunt è latebris vltro, detestatiq; scelera, & errores, veniam à Magistratibus, & in Catholicorum cœtu locum implorauere, vel occultissimā fugā, alias hinc sedes, & receptacula alia petierunt. Nimirū, itā fieri oportuit, ut tali comprobaretur exitu seuera praedictio, quæ inter aliarum rerū minas, atque denuntiationes, creberrima concionanti fuerat.

Hh

Af-

Affirmauerat enim, acriorem se aduersarium fore post mortem. Tantarum igitur fama rerum, atque adeo res ipsae vestigijs indagatae omnibus, explorataeq; & testatae, mouere Pontifici Maximo animum, ut eius memoriae ac nomini, caelestes honores decernere maturaret. Quippè etiam constabat, circa tumulum Martyris, faces sua sponte esse accensas, radiatumque celesti lumine caput saepe conspectum erat. Et super hæc omnia, Prætor, Archiepiscopus, Consulque Mediolanenses, missis in id legatis, ne caeremonia differretur, efflagitabant, Anno quinquagesimo altero supra millesimū ducentessimū humanæ salutis, Petrus Veronensis primus Mediolani Inquisitor, ab Innocentio Quarto refertur in Sanctorum numerum; ac super eare legati Mediolanenses fuere, Lanrelmus Scacabartius ex Templi maximi Canonicis, Rainerius Basilicæ Nazarianæ antistes, & Martinus Abbas Sancti Martini, quæ nunc Basilica D. Victoris est. Hæc ego omnia circa Sancti Petri Martyris exitum, diuisa annorum interuallis, & ab Gulielmi Rozolij Pontificatus initio, in Leonis Pereghi Pontificatum egressa coniunxi, quod promptior, clariorque memoria martyrij esset, si non ciuilibus alijs, bellicisque negotiis immisceretur. Non enim interea solitis inter se diffidijs ciues in administratione Reip. non armis in externum etiam hostem abstinuere, vix ut, minores illas ex religione turbas audiret erecta vrbs in procerum suorum certamina strepitumque belli, quod eodem tempore, cum Rogerio Imperatore gerebatur. Is, vitato, sicut demonstraui,

lega-

legatorum congressu, eum neque laceffens, neque laceffitus, aliquandiu per Hadriaticum mare vagaretur, miserat fortè Cremonam elephantem vnum, camelosque complureis, insueta tunc Italiae terris animalia cum rectoribus, & magistris, qui pecudes eas machinis oneribusque ferendis in belli vsum erudirent. Apparatum eum, quandam in se esse comminationem rati Mediolanenses, turritasque bestias, & Indica monstra, ex propinquo, ceu puèris ad terrorem ostentata sibi, Cremonam ipsam, absque mora inuasere, ductoque illuc Carrocio, & clade illata ei vrbi, stragem etiam edidere belluarum, quae alebantur ibi, & domabantur. Mox Henricum Caesaris filium desertorem patris & rebellem, missa in id legatione vocauere in partes suas, ac si vellet Imperium, promptos ostentauere, quod iuueni apud patrem causa necis fuit. Victor exercitus ex Cremonensi agro reductus domum, facto in Praetorium impetu, expulit Praetorem; neque causa motus eius vlla affertur, nisi quod, militaris consternationis esse ortum constabat. Grandinem interea magnitudinis inusitatae, per aliquot dies lapsam caelo, glomeratamque ventis, in conspectu ciues habebant, & speciem Crucis multi sublimem adspexerant, cum titulo & inscriptione, quam Iudaei carnifices, elato illuc, & confixo Saluatore posuerunt. Ea prodigia, paulò post, ingenti clade Mediolanensium ipsorum expiantur. Circa Abduae fluminis ripas cum Caesaris exercitu malè pugnatum est, expugnatoque Carrocio, & dis-

lutâ machinâ Caesar, Rotas Veronam in triumphum
 ad sportari iussas in columnas crexit ingentes, ut tro-
 phœum Insabria tota suspiciens, vinci posse Metro-
 polim crederet sciretque. Neque pessimum id eius pu-
 gnæ habitum est; Sed præcipuus urbi dolor fuere
 nobiles aliquot, fortesq; viri, qui fugientes ex infelici
 prælio cum superstite alia turba, dum tramires vorant
 obliquos, & incertos, ut obtestæ fœderatorum Bri-
 xienſium urbi in ultimo discrimine ferant opem; Ber-
 gomenſium insidiis repente circumfusi, coniectique
 omneis in vincula erant. Quarum rerum ignominia,
 & damno accensi Mediolanenses, reparato confestim
 exercitu, viribusq; reſectis, dici iubent Caesari quin-
 todecimo post die ituros se se Cremonâ salutandi cau-
 sa eius, & ipso inspectante radicibus extirpaturos arbo-
 res illas, quarum umbra, & ordine tantopere ipse dele-
 ctaretur. Neq; contumeliosus locuti sunt, quâ fecere.
 Erant ante portâ eius urbis proceræ verustatis quæ-
 rus directæ hinc inde ad lineam: his interiecta late
 excurrerebat via, adstructis ab utraq; parte semitis, quas
 virens ripa marginabat in frontem, à tergo, perennis
 aqua riuus alluebat. Gratissima tunc Caesari quies
 inter bellorum curas, ambulatioque per amœna: ad-
 militares quoque decursus spatii satis, siue queis flect-
 untur equi in gyros, siue cum in aduersum, antro-
 susque, & retrorsus incitantur. Id spatium, atque pate-
 scientem in campi modum, viam, & annosas arbores
 loci dotem, ac decus, immisso Mediolanenses equitatu
 cum operis, & ferramentis, vastarunt, exciderunt, vna
 que

que hora strauit nemus, quod acuis adolcuerat; nec
tam in Cæsarem illa fuit contumelia, quàm in naturã
diuturna benignitate altricem syluæ illius. Cæsar,
audita Mediolanensium denuntiatione, siue cedere in
præsentiã volens eorum furori, metuque fortasse non-
nullo, siue maius quiddam meditans, paransq; aliud,
quàm defensio, & cura arborũ esset, relicta Cremona.
Laudem Pompeiam, inde Ticinum venit. Ibi habito
Ciuitatum sociarum contra Mediolanenses cõuentu,
pronioraque in festudia multorum nactus, quàm spe-
rarat, Brixiam urbẽ, constãti adhuc erga Metropolitã
fide, maiore conatu oppugnare aggreditur, existimãs
cũcta sibi fore in expedito, si urbem eam cepisset. Per
treis menses oppugnata Brixia, dein capta est, eoque
omni tempore Cæsar, cùm ligneam turrim, aduersus
propugnacula obsessæ urbis circumageret, dispositos
per tabulata captiuos tenuit in cathenis, vt Brixiano-
rum tela, corporibus horum inciderent, egregio in
hostem ludibrio, cùm fœderatorum suorum manibus,
fortissimi sic, & nobilissimi Mediolanensium occide-
rentur. Ipsi vicissim Mediolanenses, in Ticinensem,
Bergomensẽque agrum vltum iere iras, quibus va-
standis, cùm vetera explebantur odia, tũm præsentiã
Cæsaris fauoritiae par gratia referebatur. His tam-
turbidis, tristibusq; modica læticia intermiscitur, cuncto
ad Pontificatum Maximũ, Giusfredo Capitateo, quem
post Gregorii mortem, congregati de more Patres vo-
cauere ad id fastigium, & ipse sese Celestinum Quar-
tum nouo nomine appellauit. Erat is patria Medio-
lanensis

Janē sis ex familia grata Caesaribus, tunc scilicet, cum illi, beneficiis, & omni comitate prouocabant ciuium obsequia, ciuesque vicissim ipsi cum munificentia, & æquitate Caesarum certabant. Sed modestus primò iuuenis, deinde vir grauissimus, postremò, pius, & nullius humanae rei anxius senex, aetate, omni sancte integreque acta, nihil ex communi factionum morbo, ad Sacrum Imperium attulerat, credebantque omnes, posse Pontificatu illo componi, quicquid vsquam inquietum discorsue esset. Ecclesiae vero Mediolanensi, spes inde inceserat maiorum etiam rerum, fortunaque amplioris, propterea quod, nouus Pontifex, Metropolitānus olim Patriae suae Cancellarius, tractādo per id munus prudenter integreque Archiepiscopi auctoritates, Ecclesiae iura, tabulasque publicas, tum Cleri, Ciuiumque studia meruerat, tum ipse beneuolentiam, & caritatem auxerat in omneis; nuncque portò summo ipse honore auctus amplificare patriā parabat. Mors semper aduersaria consiliis hominum, destinata Pontificis, & Mediolanensiū spem repente elusit; Cæsarque interim aderat, decimo ab vrbe lapide vastans cuncta, & incendens, & iam haud dubie terribilis vrbi ipsi. In eo metu, sexcenti milites ex vrbanæ iuuentutis robore delecti, ad portarum custodiam attribuuntur Aluyfio Lampugnano, cuius in re bellica tunc inclytā virtus erat. Valida ea manus in Eustorgianum congregata Basilicam, iurauere, vitā, ante, quā fidem amissuros. Simul, Gregorius Montelongus ab Innocētio Quarto successore Cælestini, Sedis Apostolicæ nomine legatus

Me-

Mediolanum, edixit, licere Sacerdotibus arma in Caesarem capere, quo edicto centuriae complures armatae, cum ad reliquas copias accessissent, quibus Resp. ad id bellum utebatur; decessit repentinus populo Mediolanensi terror, & iam ad ferenda in hostem signa animi suppetebant. Egressi urbe, ad Camporniacum (id loco nomen) castra posuere. Non procul inde castra regia aberant. Cum per aliquot dies, ab neutra parte res in discrimen daretur, ala una Saracenorum, quae in Caesariano exercitu erat, stolide ferox, adit Caesarem, petitque, ut egredi extra vallum, & pugnare in hostem sibi liceat; si male pugnatum fuerit, tum ut ne Caesar Saraceno amplius milite utatur, ipsique pugnae eius temeritate fustuario, siue capitibus lauant. Annuente Caesare, praemiaque etiam polliente, egressi assultant Mediolanensium castris, neque ibi dubitatum. Otho Mandellus erat, virium robore par barbarorum eorum cuilibet, prudentia, & rerum bellicarum usu vnicus habitus etiam inter suos, & corporis magnitudine, altissimos utriusque exercitus superabat, quantum supra humeros quisque eminet. Alebat opulentus idem suo aere lectissimorum equitum turmam, quos singulos, non communibus modo equestris rei praecipis, sed arte quadam eximia sua, & singulari, ad omnes anticipes casus instructos, eruditosque habebat. His, ad quemcunque postularer pugna motum, flexusque, & reflexus, & impetus, & assultus, parebant equi promptius intelligētiusque, aliquanto, quam sessoribus alijs, & quam pro bestiarum captu. Sub graui armatura, desultorium

rium in morem, & in casu aliquo repentino, tãquam
 assueti mouebantur. Fretus igitur Mandellus huic
 equitum suorum virtuti, equosque adeo ipsos, ab sua
 quemque noscians ferocia, & virtute, tantoque ma-
 gis fretus, deposcit sibi pugnam in barbaros, exitque.
 Tunc, si vnquam aliã, cerni potuerunt equestrium
 praeliorum truculentiaẽ omneis, horrendiq; concur-
 sus, & fœda ludibria, stragesque vitæ mortalium.
 Tunc etiam cerni potuit, quantopere ars ista tractãdi
 iumenta in hominum perniciem, doctusque cum ses-
 sore suo, ad vitandam inferendamue necem equus, in-
 conditum, & rudem cum equite equum præstet. Ala
 Othonis Mandelli ad nutum semper intenta Ducis, in
 eo discrimine, momento vno, stratis, & frenatis, cata-
 phractis que equis, præsto fuerat penè cum ipsius nutu:
 Non autem porta tetenderunt ea, quæ ferebat in cir-
 cumfrentem, circumfultantemq; barbarum, sed auer-
 sissima castrorum porta secuti Ducem, absq; strepitu
 vllò diduxerant in duas sese turmas, atq; toto castro-
 rum ambitu, bifariam circumgressi vallum, quasi iti-
 nere, & gradu eodem incessissent, ita etiam articulo
 temporis eodem, in parte fuere illa, quã ferociter, in-
 stantes, frementesque Saraceni constiterant. Homines
 feri, atque incompositi, qui potius similes erant equis
 suis, quam vt equos ipsi, arte, disciplinaue vlla aptos,
 obediensue haberent; queis tota spes, atque robur in
 impetu, posteaquã, duo diuersa agmina adesse hostiũ
 vident, concitant, absque ordine vllò sese in pugnam,
 eaque ipsorum perturbatio, nostris etiam ordinem

ad-

ademit. Quà quemque barbarum, ira feruorue animi, siue territus ac faciens repentino pauore equus tulit; ibi pugnant ab vtraque parte singuli, siue bini, siue terni, aut plures. Nostris primò nocebat in eo discrimine turbatus ordo, & rudi aduersariorum incurfu, ictibusq; temerarijs ars gladiatoru impedita: barbaros, conferta quominus manu sagittae inutiles, & cõsternati, sicut diximus, equi, opportunos ad necem faciebant. Nam, neque, poterant vti telis, & pugnae genere, cui patrio more assueuerant, & regebantur ab equis potius, quàm ipsi regebant equos; nonnullique coru, dũ elatis alte vngulis sonipes glomerat in auras gressum, ac rigida ceruice retrorsum inclinat, directã, & impactã in frontale medium sarissã resupinati in terram erant. Alium equus suus pernicioso saltu figens humi caput, ruẽsq; in seipsum, euertat obtriueratq;. Alius, in scitiã sedendi in equo, non ferens agitationem excussusque crebros, desponderat animum, vltroque delapsus elidebatur. Fœdissima verò species, & barbaræ stoliditatis, nostris etiam horribile spectaculum, cum instinctu, & rabie concitati equi illi domitis frenis, aduersa sic fronte incurfarent ad quemcunque delati erant equum, vt cruentarentur ipsi, cruentarentq; obuios, & eques vterque deiectus, suo, & iumentorum sanguine lapsaret, ac maderet. Haec principio fuerat forma prælij equestris, Saracenos inter, & Mandellianos, cum scilicet, barbarica in scitia ac tumultu, nostrorum quoque ars, & disciplina turbaretur. Cœpere inde nostri, quasi discussa ab oculis caligine, quam pro-

cella illa offuderat, contra incurfus, ictusque temerarios, uti arte sua, & omni gladiatorio prouisu. Tunc furenter incurrentes, siue imperite admissi equi cuspidinibus lancearum excipiebantur, infractaque sic etiam citra vulnus violentia, & rabie, suggrediendo propius ac sese insinuando fortissimus quisque rem ad gladios mucronesque deducebant. Ibi verò Mars atrocissimus, & locus erat arti. Saracenorum agrestes & ineruditi ictus ferme in irritum cadebāt, siue etiam in ipsorum ora cum ignominia, & dolore infligebantur. Mandelliani, quicquid aperti ad vulnus erat inueniebant absque frustratione vlla, ipsasque cataphractas, & bucculas, & cassides per rumpebat ac dimouebat solertia ferendi. Atque ubi equitem equūue plaga aliqua debilitarant, addebant ictus alios, donec stratum humi exanimemque sub pedibus hostem haberent. Et ommissis interdum gladijs, manus, & ungues, & dentes ipsi fiebant tela, sicubi ad fauces apertas, & nudata capita successum erat, cum inter homines ita pugnaretur, alia simul equorum, tum inter ipsos pugna, tum cum hominum cadaueribus cernebatur foedior penè, atque terribior visu. Laniatos artus, & patentia bestiarum viscera, molesque semimortuas persultabant ungulis, & mole tota feroces aliae, quas ipsas, adactum interim ex transuerso ferrum sternebat, & stragi huic equorum, delapsi propter vulnera fessores immiscebantur. Ac miserabile dictu, mortuum rectorem implexo ephippijs crure fugiens equus trahebat, donec elisam vi aliqua retentumque caput, transuersum è statumine calcè expediret.

pediret. Sed & mutuis plerique idibus ceciderant in-
cubuerantue suis ipsi gladijs, ne, vel tam foede morerentur,
vel in potestatem hostium viui peruenirent. Pugnae huius euentu deterritus est Caesar, ne caetera
sub eundem fortunae idum daret. Perierat namque
ei pars ferocissima exercitus, eoque casu caeterorum
etiam animi consternati erant. Itaque nocte insequenti,
mora ab Camporniaco castra refert in locum alium,
quem Scanasia mapalia vocant. Ibi Cremonensium
copijs auctus, seque, & suos aliquantisper ad debellandi
spem confirmarat. Mox, & defectione Valuasorum,
Capitaneorumque augetur, cum familiarum earum
Principes (causa in incerto fuit) relicta vrbe, sese ad
eum contulissent. Comenses etiam sese adiunxere ei,
& siue istorum exemplo, siue erga rem Mediolanense
inuidia, aliae populorum aliorum defectiones para-
bantur. Nec deerat ei animorum inclinationi Caesar
ipse, circummittendo legatos, & pollicendo praemia;
etiam submitendo pecuniarum aliquid, sicubi verbo-
rum illecebras, vanitatemque promissorum intellecta
callide, & suis aestimata esse momenti videbat. Cum
res in defectionibus tentamentisque ita esset, Mediola-
nenses vicissim, circumspecta Caesaris ipsius Aula, &
explorato quicquid ibi male contentum, & male fidu
haberetur, corrupere auro promptissimum quemque,
& principi occidendo coniurauerunt. Quod ferme
fatum, & fortuna, seu conditio talium consiliorum est,
in ipso gerendae rei articulo manauit indicium, ac to-
ta deinceps Caesaris domus, relecta coniuratione, quae-

tionibus, & tormentis, & supplicijs perstrepebat, in-
horrescebatq;. Inhorruerat tamen aliquanto magis
etiam Caesar ipse, pauensque, & tremens imagine su-
premorum, & veluti sui funeris adspectu, properus ex
agro Mediolanensi in Siciliam abiit ipsam quoque
Regis absentia tumultuantem, & infidam. Archiepis-
copus interea Rozolius Mediolani moritur particeps
harum rerum administratorque omnium, quatenus
diuiso cum Praetore consulibusque Imperio, Reip.
summa ad eum spectabat. Anno decimo, postquam
Ecclesiae Mediolanensis Pontificatum adeptus erat, est
mortuus. Extincto Pontifice Gulielmo, Canonici
Templi Maximi, circa successoris electionem diuisi cō-
trarijs animis, & in publico negotio sibi quisque ten-
dentes angebantur; Neque res villo modo conuenire
inter ipsos poterat, cum vnusquisque, pessimum duce-
ret eum, qui ab alio nominatus foret; re autem vera,
neminem vnū muneris parē tunc haberet Canonicoꝝ
ordo, quorum quilibet nunc esse Archiepiscopus possit.
Nam quia nobilitas, exclusa plebe, veluti gentilitium
id sibi Collegium asseruerat, familiaeque potentes, ad
splendorem in vno capite retinendum, ex numerosa
prole illuc exonerabant, si quem ciuilibus vitae muneribus
inutilem haberent; hinc scilicet fiebat, vt in colle-
gio vniuerso, parum prudentiae, parumq; litterarum
esset. Itaq; cum Archiepiscopo huic Gulielmo suc-
cessor quaereretur, nominatio in iurgium excessit; ne-
que ex toto reperiebatur ordine, vnus homo, quem
Deus ei muneris admoueret. Post varias altercationes,

eò demum Canonici descenderunt, vt ad Leonem Pe-
 regum irent, quemcunque ille dixisset, iustum cum
 legitimumq; Pontificem habituri. Erat Leo, minores
 inter Frãiscanos, diuinæ sapientiæ studijs, & concio-
 num eloquentia satis notus, moribus quoque non il-
 laudatis, nisi quod arte premebat honoris cupidinem;
 & fortasse claustra displicebant. Is occasionem è
 manibus amittere, stultum ratus, quod bene verteret,
 seipse Archiepiscopum renuntiauit. At plebs, ita creatū
 Pontificem, haud dubie rata factionem fore nobilita-
 tis, quæ nouam eam occupandi Regni viam exco-
 gitasset, contra vim occultam apertasque artes, præ-
 sidium sibi aliquod quaerens, Paganum Turrianum
 Martini filium tribunum creat. Erat is Vallis Saxi-
 nae dynasta, qui, cum post aduersi praelij fortunam,
 laceros olim confectosq; Mediolanenses, in hospitia
 diuisos omni fouisset benignitate, coeperat ob id be-
 neficium carus esse plebi; & hoc tempore, circum-
 spicientibus aduersus Archiepiscopi nobiliumq; po-
 tentiam, auxilia, populare viri factum subierat ani-
 mos, idq; inter se celebrando, consenserant, vt omnia
 permitterent eius fidei, moderatorem, & parentem
 cum rerum suarum haberent. Sed quia nomen istud,
 & familia Turrianorum, ab hoc tempore Tribuna-
 tuq; Pagani, in aliquot deinde annos, Ecclesiæ nostræ
 rebus immiscetur; proponere volo veterum annaliū
 de gente hac, famam, quæ, vt solito scribentium erga
 diuites familias, obsequio, aucta in maius, atque per
 adulationem corrupta esse videatur; non ideo de terio-

ris vitij notam effugerint nostrae litterae, si per malignitatem quasi, & liuorem hoc loco praetermissa erit. Originem igitur, & initia generis, Bernardinus Corius ab heroicis vsque temporibus, & vetustissimorum stirpe regum deducendo, per atauos, auosque, & nepotes, vera quidem fortasse, sed certe simillima fabulis, in hunc modum refert. Francum Hectoris F. Priami nepotem, Troia capta profugum, quaerentem sedes, post varios errores, ad Danubij ripam deuenisse. Ibi condidisse urbem, quae Sicambria dicta steterit incolumis, donec Valentiniano Caesari ferre tributum reusans, meruit exilia, proscriptiones, caedes, quae uel alia sequuntur principum iras. Tunc Marcomirum, & Genebaldum, & Arnulphum primi conditoris sanguinem, inter alios exules, nouum in Rhodani ripa domicilio locum elegisse, casibusque deinde varijs, posteros eorum, obtinuisse loca, & opes, haud multum infra fortunam auorum. Ita restituta domo, Anchises Arnulphi filius regnat. Anchise Pipinus Crassus ortus; Crasso Grimoaldus; Grimoaldo Carolus Martellus; Martello Carolus, Pipinus, Bripheus orti, quorum duo priores in omnem paternae fortunae hereditatem successere, cum tertium ob scelera pater iratus, bonorum exortem in perpetuam custodiam abdidisset. Et Carolus quidem absque prole decessit, coelibem intra Monachorum claustra vitam secutus; Pipinus uero Carolum Magnum creat. Ex Caroli stirpe longa series nepotum propagata, quorum dicissimus, & incerto tamen nomine, Turtiani cognomentum obtinuit. Is cum

prin-

principem feminam ex Belgica prouincia in matrimo-
 nium duxisset, duos ex ea filios suscepit, qui metu Cae-
 farum in Italiam profugi, totidem Tatij cuiusdā filias
 in matrimonium acceperunt; dotisq; nomine, post Socerū
 mortem, Vallis Saxinae dominatus eum caetera heredi-
 tate fratribus obuēnit. Hi patrium postea retinuerunt
 nomen, Turrianiq; progenies eorum appellati, & Gal-
 licae originis argumento, turritū stemmati liliū mane-
 bat. Haec de Turrianorū origine Corius, vera, siue ficta
 ab alio, & ipsi credita pro ueris tradit. Sunt, qui D. Am-
 brosiū scribant, cū bello persequeretur Arianos,
 eligeretq; duces in singulas urbis regiones, Portā nouā
 Turrianos instituisse, Saxinamq; uallem illis attribuisse
 beneficiario iure, quod postea ius, & Imperium ipsi la-
 tius extendendo, ad Medam usque pagum dilatarint.
 Turrianus, ubi Tribunatum plebis est adeptus, fauore
 erga suos immodico, hostiles in nobilitatem animos
 gerens, duas ex una Ciuitates fecit. Ab una parte cum
 Tribuno stabant Turriani ceteri, Cribellique, & Sore-
 sinae, & Pirouani, certamine factionum optimatima-
 tibus infensae familiae, quae, ne apud nobilitatē confi-
 sterent in quartis, quintisue, secundum, tertiumue po-
 tius in plebe locum appetebant. Ab altera parte, Vice-
 comites, & Biraghi, Capitaneique, & Valuasores, &
 alij, quos ex patriae libertate principatus querebatur.
 hi Leonem Peregum, specie nomineque Pontificatus,
 arbitrum esse rerum omnium uolebant, quicquid ille
 in urbe posset, vim, & opes fore suas rati. Ob ea, Tici-
 nenses, sublati animis, cū arma sumpsissent, & ad
 Gini,

Ginitas facile superati, rursus intéros praedae nostros
 vrgerent, captiuosque adeo ex nobilitate quosdam
 abduxissent; apparuit, longe diuersos in Ciuitate esse
 habitus animorum, vbi ipsi inter se contendant Ciues,
 & vbi externus hostis laeessat. Excitus enim indignita-
 te ea Paganus, acri praelio fundit hostem: fusum ad
 Ticinéses vsque portas persequitur, captiuisque recep-
 tis ouans in urbem redijt; nec fuit deinde superstes. Se-
 pultus est in Clarae Vallis Aede humili tumulo; sed viri
 laudes amplexa tabula magnificentiam operum om-
 nium aequauit. Ambrosianae rei parentem, Ecclesiae
 defensorem, ductorem exercituū, summumq; philoso-
 phum intra pauperis illius vrnae sinum cohiberi. Pla-
 cuerat plebi peticum ex Turriana domo regimen, idq;
 in familia continuantes eadem, Martinum Pagani ne-
 potem, Pagano mortuo Tribunum creauerunt. Eius vita
 in Magistratu longior fuit, quam fuerat Aui, ciuilique
 moderatione, inter gubernacula multitudinis, & bella
 cum nobilibus, simul inter Imperij seueritatem, & blá-
 das artes, est affecutus, vt illa temporaria praefectura
 foret instar hereditarij dominatus, remq; Mediolanen-
 sem sibi, & familiae suae firmaret, donec post ancipites
 euentus praepotuerit Vicecomitum arma. Sed nec ip-
 sius interea victorias laudauerim, vt quibus pulsi in
 exilium Pontifices, diraeq; caelestes in urbem nostrá
 laeessitae, sicuti postea memorabo. Nunc, diuisa, quam-
 quam rep. cum hinc Turrianus, & Plebes, inde Viceco-
 mites, & Archiepiscopus, capita rerum starent, gere-
 bantur foris bella tamen, ita ut diuulsam esse Metropo-
 lim

lim laetari hostes non possent, & domi iura, siue iuris
imagines, caeteraq; sanæ ciuitatis vigeant. Quippe
reperio, illata Comensibus interim ob veteres inimi-
citas arma, Mediolanumque cinctum esse mœnibus,
& sex Cardinales, Fernandumque Castellæ Regem, cul-
tos honoribus, qui haberi possent vel in pace media;
Castellanum apud Archiepiscopum in hospitio fuisse.
Etiam in D. Teclæ Aede conuentus habitus legum
scribendarum causa, cui conuentui Montelongus
Pontificis Legatus, Legati Nouarienses, Legati Placen-
tini, & cum Tribuno Turriano Credentiae Consules
praefedere. Scriptae leges, aliae pro Rep. statuque
eiuli, vectigalibus exigendis, aerario constituendo;
illa pertinuit ad religionis, & Ecclesiae cultum, qua
decreuere, vt populus ad concionem sonitu campani
aeris vocaretur, eique ministerio stipendium de publi-
co est constitutum. Sed Pontifici quoque maximo
suppetias aduersus rebellantem cum sua factione Ro-
gerium tulere, Legatusque Montelongus cum sexcentis
hinc armatis egressus in eum hostem, arripere fugam
coegit. Adeo ciuitas hæc, sibi turbulenta, discors, in-
felix, in aliena sufficiebat & viribus, & consilio, cum do-
mi pacis inire viam nesciret. Et quasi rerum omnium,
praeterquam seditionis finiendae compotes essent, ita
victo Rogerio, nouis Remp. ordinare plebiscitis ag-
grediuntur. Summa haec fuit. Publica nomina,
Praetor in codicem referto. Codices ipsos apud Brai-
denses Humiliatos deponito. Qui priuatim aliquid,
debebit, intra duos menses soluito. Ab idibus Maijs,

K k

ad

,, ad D. Petri festum diem feriae iudiciorum sunt .
 ,, Aeris alieni causa, ne quisquam eius aedibus exturbe-
 ,, tur, neue spoliatur stragula veste, neue lectuli auferen-
 ,, di ius esto. Si quis contra haec plebiscita priuilegium
 ,, abstulerit à Pontifice Maximo, Pontificisue Legato, eius
 ,, priuilegij rationem Magistratus ne habentio vllam .
 Cauerunt item alia leuia dictu, quae ne attingisse quidē
 opera precium duco. Anno post leges hasce latas,
 Mediolani Praetor fuit Henricus Ripa, cuius nomen
 atque memoriam hoc loco praetermisse, iniuria Ec-
 clesiastici nostri operis fuerit. Is, quo primum die
 Magistratum inierat, edixit, ne quis coleret exulum
 agros, neue exuli vllius rei pretium daretur. Ita nimi-
 rum crediderat posse subigi multorum animos, vt pacē
 mallent, opulentamque domi requiem, quā dissidij
 dulcedinem, & errores assiduos, & malam egestatem .
 Edixit etiam, quoniam sciret, magna per bellum mul-
 tis importata esse detrimenta, villas incensas, vastatos
 agros, se quantum quisque damni profiteretur, exolu-
 turum esse. Mortuus est Genuae, acceptoque nuntio
 Mediolanenses publice luxerunt eum virum, & clypeum
 eius, funebri pompa delatum in Ambrosianam Aedem
 ibi suspendēte eum lacrymis . Ingens & rarum ex om-
 ni memoria spectaculum hoc tempore fuit vbi Pon-
 tifex Maximus, cū is ab Lugdunensi concilio rediens
 Romam, Genuae substitisset, atque inde Mediolanum
 venisset. Miserat namque Ciuitas ipsa rogantes Lega-
 tos, vt inuiseret Metropolim, itinerisque molestiā, pro
 salute ac dignitate nominis Ambrosiani suscipere ne-
 gra-

grauaretur. Legati autem in id fuere, Praetor ipse Ripa, quae Genuae mortuum esse memorauit, Facius Orombellus, & Castellus Landrianus; quorum auditis precibus Innocentius venit. Excepere quaesitissimis honoribus ciues, Ciuitasque adeo ipsa suis excita sedibus obuiam processit. In eo fuit agmine mille ephoborum, qui ex omni nobilitate delecti, insignia Pontificatus gerebant. Bis duodeni principes urbis, attollebant umbellam: sublimis ipse pretiosa sella deportabatur: Ambrosiani Monasterij aedes hospitium fuere: ibi lautia praebita, ipsi, comitibusque: & opiparis accumbere mensis volens nemo prohibebatur. Id publicae gratulationi datum. Ab nonis Quintilibus ad viij. Id. Octobris fuit Mediolani Pontifex; quo tempore inspexit quidem etiam quae magna, & praeclara hic antiquitus habentur, sed praecipua fuit cura Christi Vicario, pacem dare Metropoli, radicesque factionum excindere, quae toties accisae reuiuiscerent semper atque renascerentur incremento multiplici. Id verò cum se esse assecutum speraret, minime assequabarur, promptis scilicet tantummodo in frontem ad consilia accipienda animis, coquentibus autem intus eandem tabem ac venenum, & obduratis conditisque altius fibris, quam ut excindi possent: Testificando tamen in Sedem Apostolicam obsequio, reuerentiaeque erga tantam obiectam oculis maiestatem, publicè obsecrauerunt Pontificem Innocentium, ut Praetorem ipse urbi daret in demortui locum, siue adulatio ea, siue multis imminentibus ei Magistrataj, salubre consilium fuit. Datus est Gherardus

dus Rangonus, qui ad Cal, vsque Ianuarias tenuit Ma-
 gistratum; vnde pertaesus humana, contulit se ad mi-
 nores Franciscanos, atque ibi reliquum vitae egit.
 Caeterum, etsi nec praesentis maiestate Pontificis, nec
 acquitate sua vlla Mediolanenses, nec die ipsa, quae
 cuncta mitigat & lenit, finire potuerant suas inter se
 contentiones; certaminaque, & semper adiunctae cer-
 taminibus irae alte insidebant animis: confederat ta-
 men animotum impetus ipse paulisper, & digresso ab
 vrbe Pontifice, per aliquot inde dies compositius ibi
 moderatiusque agebatur. Sub Pontificis discessum
 venire in urbem Vistarini Laudenses aduersus aemulā
 sibi familiam Auerfatorum subsidium opemque implo-
 rantes, vt ne ab inimicis illis fretis communium inimi-
 corum auxilio opprimerentur. Namque paruam etiam
 illam urbem superbia familiarum istarum factionibus
 trahebat; & quasi non satis malorum domi esset, exter-
 na vtrique arma conciuere. Vistarinus, quia sciebat
 insensam adhuc ob vetera Metropolitim esse; subsidia
 hinc ad patriam opprimendam sperarat: Auerfatij me-
 mores item veterum rerum, nusquam certiora vlla ali-
 bi, quā Cremonensium auxilia circumspexerunt ad-
 uersus fretum Mediolanensium armis hostem. Ita duo
 diuersi exercitus ad Laudem Pompeiam, dum factio-
 nis diuersae homines propugnant, vastabant hostiliter
 urbem eandem, atque per speciem tuendi partes ali-
 enas, odia sua, pars vtraque explebant. Demum aperti
 sunt Ciuitatis eius oculi ad videndam, intelligendamq;
 perniciem, quae certissima sibi per copias illas auxilia-

res parabatur; ducesque partium, subacti damnis, & grauiora in posterum timentes, expetita vltro inter sese pace, Archiepiscopum, populumque Mediolanensem rogauere, vt eius conciliandae pacis arbitrium sumere ne grauarentur. Mediolanenses facti sic arbitri rerum controuersiarumque omnium, quae familias eas ad patriae excidium armarant, siue, quae potētia suae causa armatis, obtentui fuerant, pulsas ab Laude Pompeia Cremonensibus, reductoque domum exercitu, pacificatores illuc misere Acursum Niguardam, & Vitulium Marinonum, qui ageratis inter se consilijs, cuncta ex aequo, & bono composuere. Aequitatis, & clementiae laus quaerebatur, postquam satiatae irae erant. Mox ipsi Mediolanenses, erumpente ex animis, qui sopitus esse videbatur impetu, ad pristina reuoluntur, finemque rebus Ambrosianis dixisset adesse quisquis fando audiret talia, aut videret. De Canonicis Templi Maximi priuilegium erat iam inde ab Aenobarbi temporibus, vti legerentur ex nobilitate tantum, creberrima causa discordiarum in vrbe, materiesque plebi conuiciorum in nobiles, dum omnia, quae familijs illustribus obiectari possunt, obiectant nauiter atq; impigre, interpretando singulorum natales, & ab stirpe vltima repetendo quicquid vmquam in penetibus triste vel ambiguum, ob feminarum vitia, notosque lapsus, siue ob virorum etiam errores, & necessitates accidisset. At Canonici, aduersus oblatrantem assidue rumulantemque plebem, seque & priuilegium ita defendebant. Pergerent sanè homines audaces
aduer-

aduersus Ecclesiae Ministros, publicae salutis parentes,
 custodesque sacrorum ingrati esse, dum modo ne ipsi,
 nec suo dolore, nec iniuria cuiusquam à maiorum in-
 stitutis, & ea, quam semper insisterint via, deducan-
 tur. Interea, de Sacerdotijs, & Collegio quod petatur,
 se perseveraturos in eo, ne contaminari Ecclesiae ho-
 nores sinant. Absit enim (aiebant seniores patrum)
 absit, vt, cum exactis iam vitae spatijs ad finem appro-
 pinquemus, feramus infelicem hunc nuntium ad San-
 ctū Patrem Ambrosium, caeterosque qui Metropolitim,
 hanc fundauere; sua sacra, suum Collegium ad plebis
 infimae quisquilias recidisse, mixtum albo purpureum
 vsurpare corporis velamen, & latera pontificis tegere
 assumptos homines ab vilibus opificeijs, qui antea splen-
 dorē illum, idque ministerium attoniti mirabantur.
 Citius nos, hanc Ecclesiam, & hunc ordinem, ipsamq;
 patriam relinquemus, quàm tantam spectemus indi-
 gnitatem dedecusq; sacrorum. Cùm haec inter eos, &
 alia conuicia torquerentur, audirenturque vicissim,
 iniuriae quotidie fiebant atrociores, stimulabatque Ca-
 nonicos Leo Peregus Archiepiscopus, cupidus homo
 rerum nouarum, & blandiente paulatim ambitione
 progressus eò, vt iungere cum Ecclesiae gubernaculis
 etiam in profana dominatum tentarit. Pro plebe Mar-
 tinus Torrianus stabat. Post magnas vtrinque con-
 tentiones, & omnia ciuiliū irarum exempla, Peregus
 & Canonici, qui Regiae fortunae speciem concupiue-
 rant, & ipsum haud dobie regnum moliebantur, exuti
 bonis omnibus, plenique cladis, & ignominiae, pellun-
 tur

rar vrbe, memorabili exemplo, ne, quibus obrigit
Apostolica quies, temere ad arma insurgant. Simul
pulsata nobilitas, & rerum omnium summa relicta penes
Turrianum. Archiepiscopus magnitudine curarum
& bellilaboribus in morbum delapsus extinguitur ad
Leguanum, vit, si quiescere potuisset, in Pontificatu nō
infelix, felicior, si priuatus ad extremum vsque man-
sisset intra Franciscana claustra, quod vitae genus prin-
cipio securus fuerat. Dulcedine honoris reliquit Mo-
nasteria; mox intrauit animum Imperij libido, quae
traxit hominem in abrupta, potuitque rerum exitus vi-
deri, fera sed iusta poena in desertorem olim Ordinis
sui. Quae coarctata sic narrationis cursu, & referta
fufius explicabo cum rebus casibusque alijs, qui Me-
diolani interim, per certaminis, & negotij huius
interualla, laeti, siue tristes euenere. Nam ad primos
eius cōmoti certaminis tumultus, famamq; cōcitatae
plebis aduersus Canonicos, finitimae Ciuitates, magis
equidem credo adulatione in Metropolim, quàm ami-
ca vlla cura, misere legatos, eosdem ad Archiepisco-
pum, eosdem ad Tribunum plebis Turrianum, cum
precaione ea, vt si qua possent aequitate, facerent dis-
cordiae finem, quae inutilis ipsis, perniciofa esset Italiae
toti. Venere talia rogantes legati ab Laude Pompeia,
Ticinoque, & Bergamo, & Nouaria, Coenomanisque
Brixienfibus, quae Ciuitates habebant singulae proprias.
laetitiae causas ob ea Mediolanensium mala, nec falle-
bant. Itaque legatis responsum erat nihil aliud, quàm
gratam esse Metropoli Ciuitatum bonitatem, qua lega-
tiones.

tiones eas misissent, & ipsam visuram esse Metropo-
 lim, quid sibi conduceret; Cæterum tamen, per eam oc-
 casionem iniecta pacis mentione, dabantur vrbi sermo-
 nes, vnde spatia aliqua, & interualla civili malo, deli-
 nimentumque animis, vt consilia pacis agitando, pla-
 cabilius interdum facirent. Vbi ludificationes istae
 quiete ostēderant rebus, conticueratque seditio domi,
 pacificatrices easdem, quas nominavi vrbes excitabant
 vindicando, & repetendo, & vsurpando actiones,
 quae per domesticos illos tumultus, velut oblitteratae
 conticissent. Columnam, siue pilam faciendo ad Vi-
 gleuanum ponti, quā praefluit vrbi Ticinus amnis po-
 suere odiosam rem Ticinensibus ipsis, quos, & appella-
 uere hostes ob violatam saepius ab Ciuitate illa fidem
 in Metropolim, semperq; post reconciliatam amici-
 tiam, hostiliter aliquid admissum. Iuncto igitur in eo-
 rum contumeliam amni transgressi nouo ponte in Lau-
 mellensem agrum, cuncta ibi perpopulantur, tanto
 maiore ira & damno, quò felicior omni frugum ge-
 nere ager erat. Gambolum inde, Mortariam, Busca-
 liam, Sanctalbinum, castella haec siue municipia Tici-
 nesium, obsessa ceperant, capta praesidijs occupant,
 dederantue diripienda militibus, quorum cupiditates
 longa egestate efferatas, ciuilis insuper praeda irritarat
 magis quam satiarat. Urbana ea manus fuit duce
 Manfredo Lacia Praetore Urbis; cohortesque p singu-
 las conscriptae paroecias, suae regionis tutelarem Di-
 uum vnaquaeque vexillo depictum praeferebant, &
 D. Carpophori cohortem, Mortariae moenia transcen-
 disse

disse primam ferunt. Sed victoria de hoste haec, aliaq;
in alios consilia, & apparatus, irrita, & vana, miseraq;
erant, ob turpē intestinae seditionis exitum, qui victo-
ribus aderat, vt nimirum expellerent sese inuicē vrbe,
profugusque, vt dixi Archiepiscopus, & profuga cum
eo nobilitas, victricem ac dominam in excelsa patriae
sede plebem relinquerent. Eiectio autem ea Pontificis,
& nobilium ab longinquis causis sensim & occulte
conflata, post varias rerum inclinationes, cum vltimo
deniq; praecipitio, sic erupit. Cū Nobilitas, & plebes,
circa Templi maximi Canonicos, & Urbis Imperium,
vt memorauī, discors, sibi seorsim tenderet, ac duces
vtrinque, Martinus Turrianus, & Archiepiscopus Leo,
quotidiano tumultu patriam foedarent, manebat ta-
men, atque retinebatur in vrbe nomen, & vmbra Ma-
gistratum, tamquam ea cura partibus esset. Nam Ar-
chiepiscopus ipse, Valuasoresq; & Capitanei, ne Sacro-
sancta dignitas ad certamina illa palam & apertē com-
modando vim nomenque suum, contagione rerum, &
honorum offensione exolesceret, consenserant, vt pro
capite, ac duce nobilitatis Archiepiscopo, Paulus Sore-
sina oppositus Turriano tumultuator, speciē, nomenq;
praeberet, quasi agerentur ipsius cōsilijs, & ductu, quae
Pontificis auspicijs, haud dubiē fiebant. Ita Nobilitatis
Rector, & Tribunus plebis, non inhonesta nomina, ne-
gotijs, haud honestis inferebantur, pudorque interdum
apud horū animos oriebatur aliquis, vt imagine quie-
tis, & actionum dignitate munus id sustinerent. Hisce
Tribuno & Rectori Praetor interiectus, vinculum ad

negotia continenda, & regenda erat aliud, ne ruerent in
 praiceps. Praetores ad eam diem, non Mediolano in-
 didem, sed foris assumebantur, ut quisque vir optimus
 intelligentissimusque legum, & militariter etiam ap-
 tus haberetur. Id ad tollenda inter ciues ipsos iurgia
 saluberrime esse institutum videbatur. Praetor nouis-
 sime fuerat Philippus quidam Bononiensis, qui, cum
 Manfredo Lanciae vicariam in eo munere operam na-
 uasset, successerat ei, deinde loco motus fuerat. Cum
 successor huic quaereretur, neque res villo modo inter
 factiones conuenire posset, conuenit denique hoc, ut
 quatuor viris, Abbati Clarae Vallis, Abbati Humiliato-
 rum, Eustorgianae familiae Praefecto, & Praefecto
 Franciscanorum, his igitur publica potestas arbitriūq;
 eligendo Praetori esset. Abbates, & Praefecti uti
 Henricum Saccum hominem Laudensem elegere, qui
 vix inito Magistratu, seditione pulsus vacuum id mu-
 nus reliquit Beno Gozano, ut nequissimus homo om-
 nium qui tunc erant mortalium, impotentia sceleribus-
 que suis, aperiret maturae iam nobilium electioni viam.
 Namque is, super ceteras animi labe, superbia etiam
 & importunitate, quae fere vitia Optimatum sunt,
 totus eius factionis, vectigalibus exactionibusque no-
 uis opprimendo plebem, & populi calamitates, ac la-
 ctum gratificando nobilitati, partem sic vtramque, al-
 teram quidem miseris, & dolore, alteram vero con-
 tumacia, & elatione, & spe victoriae accendebat. Ita,
 dum populares, quibuscunque possunt modis, damna
 & iniurias vltimum eunt, & nobiles hoc ipso irritantur
 magis,

magis, tantoque infestius ad corripendum vr̄bis do-
minatum insurgunt, ducibus ijsdem, hinc Archiepisco-
po, hinc Tribuno ad ciuilia arma deducta res est. Cu-
ius belli futurus hic erat exitus, vt pars potentior pro-
fligata, & eiecta cum duce suo, fugeret insana per agros
trepidatione hostem, quem superbe contempletat, du-
ctorque miseri delicati agminis Archiepiscopus, sede
sua, vt dixi, extorris moretetur. Inde laeta ex bello
tam atroci pax aderat, sed infida eadem, & post breue
gaudium, datura vr̄bi alios sine fine tumultus, & clades.
Anno cio. ccivij. ad iv. Nonas Quintileis populi vitans
arma impetumque Archiepiscopus Leo cum grege no-
bilium vr̄be egreditur, magnum belli opus perfectum
sibi esse existimans, quòd incolumes euassissent. Vaga-
ti inde per dies aliquot, quà tutissimos aduersus insegu-
turas populi dominantis copias esse prospectus credi-
derant, ad nonas Sextil. forte, siue ex destinato ad Se-
priensem arcem constitere, vacuamque cam infede-
runt. Inde castella alia, vt quòdque apertum oppor-
tunumue erat, inuadebant; communierantque Varisib,
Fannianum, Sulbiatum prope in noui belli faciem, bel-
lumque haud dubie nouum extorris eiecitia nobilitas
moliebatur. Et repentinus ab vr̄be cum exercitu Tur-
rianus totis vndique copijs eos circumfudit, ac pugna-
batur vtrinq; vi summa, itaut alterutri parti adesse in-
ternecionem appareret. Hinc ira in victos iam semel
& fusos, hinc desperatio animos accendebat. Seprienses
etiam ac Martesani, adiungedo sese his aut illis, aqua-
uerant prope periculum, redituris in vr̄bem paucis, dū

qui fugerant pariter, & qui persecuti erant, in promiscuas caedes eunt. Misera & indigna res, nomen omne Mediolanensium, relicta vrbe sterni per arua, & sua ipsum rabie suam extra sedem absumi, caputque malorum parte in vna fieri potestatem eam, quae praesidium, & salus esse patriae rebus deberet. Tunc vicinarum ciuitatum, eadem, quae prius, adulatio, aut vocauit partes ad pacem, aut arma illa pertaesis, cupientibusque finem, praebuit honestas ansas, vt neurri otium concupiuisse, sed condiciones admisisse rogati viderentur. Namque Ciuitates eae, quamquam, & prioris responsi memores, ex quo intelligere potuissent, legationes suas fuisse contemptui, & rebus attonitae illis, quas post missos legatos hostiliter in se esse motas reputabant, atque maiore etiam attonitae metu, quia non adhuc serio ad extrema spectare certamen viderent, obsequium curamque eandem erga Metropolim simulauere. Timebant enim, ne sperasse crederentur interitum vrbis, eaque expectatio, & index malae spei silentium noua aliqua calamitare postea luendum sibi esset. Quare aderant Legati, ciuitatum suarum nomine petentes, hinc, ab Optimatibus Archiepiscopoq; Leone, hinc ab Tribuno Turriano, & primoribus plebis, vt si satis magno exemplo pars vtraque putaret esse demonstratum, quantum opibus, & virtute posset, darent hoc etiam Ciuitatum subiectarum, & Iusubriae totius mœrori, ne Urbem, quam ceu parentem, & dominam suam vniuersae venerarentur, ciuilibus semper turbatam armis viderent. Ultra dicere quicquam,

quam, neque pudoris, neque fortunae suae esse. Rogante tantum, ut quoniam generosa pectora expleuissent iras, etiam clementiae inuicem meminissent. Nota erat adulatio, & apud simulandi artifices, magis, ut erant ista, quam ut dicebantur, vim pondusque habuere. Parti utrique cupienti re ipsa pacem, & in speciem abnuenti, precatio ea legatorum, machina & instrumentum fuit, ut quasi sua sponte proveniret, id quod iactanter contemnebant, & flagrantissime expetebant. Dum prensant legati ambitiose, apud huius modò, modò apud illius exercitus capita ducesque partium, dum intellecta etiam ipsi dissimulatione animorum, tacitoque sensu, sumunt inde animos, & iterare preces, atque tentare alius rem, inferreque subinde etiam de conditionibus aliquid audent; abstulere demum quosdam ciuitatis modi nutus, & eluctantia quaedam ac suspensa verba tamquam liceret de pace agi, si qua honesta, & tuta partibus via reperiretur. Simul, Dominicani Ordinis grauisimi viri, & e Franciscana familia, quae Minorum dicitur, noti in vulgus alij propter sanctimoniam homines, cognita ea voluntatum inclinatione, venire in castra, perfectumque prudentia, & lenitate horum est, ut ad pacis conciliandae arbitrium atque facultatem, missis ambagibus, libere & explanate fides daretur. Data est Dominicano, & Franciscano ordinibus, & qui nomine exercituum assentirentur, ab nobilitate, Bardius Boffius; ab plebe, Iacobus Eusebius electi. Sed quoniam eo bello pulsus Archiepiscopus & violata sacra erant, censuerunt Patres ijdem, mittendos esse Legatos Romam,

vt summi Pontificis autoritas componendis rebus interponeretur. Missi Legati, induciaeque mensis vnus factae, quae dies, antequam exiret, dum legati cum Apostolico responso expectantur, Archiepiscopus ad Legnanum est mortuus. Post eius obitum Mediolani in Basilica Ambrosiana anno ccccclviii pridie nonas Aprilis, Praetore Urbis Ricardo Fontana facta pax est inter patritios, & plebeios; eamque D. Ambrosij pacem annales nuncupauere, propterea quod congregati partium primores in Magni Pontificis Aedem, ad publicum id, vtinam etiam stabile bonum consensissent. Sancita pace, Nobilitas Mediolanensis, haud quaquam sui similis erat, partemque bonis temporibus dignationem, & famam, altero tanto nunc mutasse dedecore, & obscuritate videbatur. Nam victrix illa plebes perennis inimica nobilium, sicuti finem armorum, & concordiae nomen haud abnuerat, taedio magis, & aliquo reualescentium hostium metu, quam acquitate vlla, ita victoriae speciem, & belli praemia retinuit in omnibus rebus, neque fuit in conditionibus quod ad patricos magnopere pertineret. Valuasores, & Capitanei fere nominati, commoda, & socij & honores eorum, scilicet, qui deserta, & prodita nobilitate ad populum defecissent; de caeteris parte omnia, & restricte, tantum vt illata Canonicis damna sarcirentur, idque nec fiebat statim, & ne fieri posset, res turbatae sunt iterum, & afflictae. Condiciones autem legesque pacis huiusmodi fuerunt. Concilium urbis legendi splendique ius habebunt ex aequo, patritij, & plebeij;

ma-

magistratusque, & honores omnes, tam Motae, & Cre-
dētiaē hominibus, quā Valuasoribus, & Capitaneis istis
parebunt. Si quis, aut princeps vr̄bis, aut Pontifex,
publicusue coetus aliter statuerit, irritum vanumque
esto, neque Resp. decreto eo tenebitur. Albertus
Mandellus, & Henricus Mutianus, & Petrus Busca fa-
ber ferrarius restituentur in patriam, & soluentur ex si-
lij pœna, quae ipsis irrogata est. Cum populo Comēsi
pax, uti est inita, manebit: priuilegia aduersus rem, vi-
tamq; ciuium lata rescindentur. Si quid ex primo in-
duciarum die in hunc ipsum initaē pacis diem, ex Co-
mensium agro, siue vr̄be raptum abductumue fuerit,
restituatur, vel ubi res ipsae non comparebunt, com-
pensabitur aestimationibus aequis. Idem in Nouarien-
sibus fiet, neque aduersus eum populum, actio vlla erit
præterquam earum rerum, quas publicè, siue pri-
uatim debent, cuius aeris alieni singraphae, & ta-
bulae prolatae erunt. Exulū bona liberabuntur: si quid
ex bonis, prædij siue illis publico decreto alienatū fuerat,
pretia dominis persoluemus. Si qua multa, & pœna, ob
fraudē dimetēdo agro, rei q; aestimādae factam, dicta
fuit, remittuntur ei usmodi pœnae, & multae, neq; vllus
eo nomine arcessetur. Antiquantur leges, & decreta om-
nia, quaecunque ante annum cis celi. lata fuere, nisi si
quid eorum, ad Religionis, & Ecclesiae causam specta-
bit, & nisi si quid ad prohibendas in vr̄be caedes, remue-
monetariam emendandam, exigēdaque, vel dissoluēda
nomina pertinebat. Praetorij Sacramēti formula, sicuti
fuerat instituta, & cōcepta, retinebitur. Prædia fundos,
agros,

„ agros, quae Montisferrati Demarcho adempta, Main-
 „ rij fratres tenent, possessio familiae illius erunt, ita qui-
 „ dem si recuperatores quinque causa cognita, iustum id
 „ verumq; esse pronuntiabunt. Rapinarum, populatio-
 „ num, direptionum, quae ad Seprium factae sunt, obliuio
 „ erit, ne rebus ijs vindicandis, repetendis, aestimandis
 „ controuersia vlla existat. Quod Marcus Crassus, & Leo-
 „ nardus Vicecomes ob Romanae legationis sumptus
 „ satisfieri sibi aequum censent, de ea re Praetor ad Con-
 „ ciliū referet, vt priuatis istis, si ita videbitur, de publico
 „ satisfiat. Referetur itē de Veriolo Puteobonello, factio-
 „ neque eius; an scilicet aequā sit, restitui quae adempta
 „ illis, & in publicum redacta esse dicuntur, ex quo à Val-
 „ uasoribus, & Capitaneis descuerunt. Quae iura & em-
 „ lumēta Capitaneis Arsaghis ad Vaprium sunt ex pōre,
 „ dabit operā Praetor vti familijs illis persoluantur, quò
 „ pontem tueri ipsum possint, praesidiaque habere ibi, ne
 „ repentina aliqua impressione inaedificetur aditus, &
 „ obstruatur. Motæ, & Credentiæ hominibus, vt vesti-
 „ galia, & emolumenta sua procedant, curae Praetori ei-
 „ dem erit, omnique ope, & militari etiam auxilio, ad
 „ exactionum earum facultatem ipsos tuebitur, quando-
 „ cunque res, & causa postulabit. Frumenti numerus, &
 „ pacta olim copia quotannis in publicū coemetur. Agre-
 „ steis, cum fide profitebuntur, quantum quisque frumēti
 „ in horrea cōdiderint; inspiciendique Clericorum etiam
 „ horrea potestas erit Magistratib⁹, vt quod ex necessario
 „ eorum vsu redundabit, vendere iusto pretio id cogatur.
 „ Rapinas, & damna per bellum illata suburbanis intra
 „ quar-

„ quartum ab vrbe lapidem, Praetor videbit, vti sarcian-
„ tur eorum damno, per quos ablatum ibi, direptumue
„ esse quippiam constabit. Ob facta tecta, viaeque publicas
„ sternendas, marginandas, substruendas, Aediles,
„ quibusue alijs curatio ea erit, nihil noui oneris po-
„ pulo imponent. De Collegio Templi maximi contro-
„ uersia nulla erit, quominus admitti illuc, e plebe homi-
„ nes possint, sicut etiam Archiepiscopus Leo censuerat.
„ Super ea re legati mittentur ad Pontificem Max. vt ip-
„ sius autoritate Populo Mediolanensi ius aditusque, ad
„ eum hominem firmetur. Legati erunt ex nobilitate pro-
„ miscue, & plebe, negotiumque id Guiscardus Petrasanta
„ ceu neutrarum homo partium gubernabit. Nullus e
„ Collegio actioni huic resistet. Per homines Cleri totius
„ grauissimos, atque innocentissimos aestimationes fient
„ damnorum, quae, postquam ad arma est itum, ad Col-
„ legium illud peruenere. Si Martinus Turrianus, & cum
„ Danesio filio Landolphus Cribellus, & Gaspar Biragus
„ alijque, Valuatores, & Capitanei, qui deserta nobilitate,
„ fuerunt in popularium partibus, redire ad patritios volent,
„ comiter, ac benigne recipientur, & sine exprobratione
„ vlla, vel detrimento, pristina iura inter suos obtinebunt.
„ In Ambrosiana Aede congregati partium primores,
„ haec & alia nonnulla decreuere pacandarum rerum,
„ quae libenter ego retuli existimans, posse ista conditio-
„ num serie melius adumbrari temporum eorum for-
„ mam, atque suppleri quicquid in reliqua narratione
„ praetermissum esset, ne totos patriae annales huic Ec-
„ clesiastico operi intexeremus. Apparet namque hinc,

& manifeste intelligitur, praeter illam de Templi Maximi Collegio contentionem, & litem, alia fuisse multa, quae civium irritarent inter se se animos, & causa armorum forent. Atque intelligi praesertim consideraque oportet illud, quod ex vno conditionum capite significatum, in conditionibus etiam ipsis paene praetermisi. Archiepiscopum nempe Leonem, cum spe pacis inchoata, versisque in actionem eam animis, ad Legnanum ipse moreretur, sanxisse voluntate sua ultima, ut plebeijs perinde, ac nobilibus aditus in Collegiū pateret. Sed cum primores ad urbem agerent atque paciscerentur inter se ista, diuisi adhuc, & vagi per agrū exercitus, leuia primò inter se certamina serebant ex occasione, deinde in pugnam iere atrociolem, quàm quae manente bello, pugnata vnquam inter eos fuisset. Initium autem, & causa faeuissimi praelij in media pacis spe, extrinsecus aduenit, non inter ipsos nata est. Nouocomi inter Vitanos & Rusconos de principatu vrbis ambigebatur; & sicuti pars altera nobilium, altera plebeiorum erat; ita plebes nobilitasque Mediolanensis, in hos, illosue diducebatur, tanta vtrunque pertinacia ad fouendos suos, ut si nihil aliud turbarum Mediolani esset, posset satis hoc certamine irritari ciuitas, & accendi. Exarserant factiones illae hoc tempore forte vehementius, auditoque strepitu Mediolanētes, ex vicinis agris, aduolauere Nouocomum, ut suis auxilium ferrent. Ibi nobilium exercitus, in Rusconorum aciem, plebeius in Viranorum aggregati, obliuque induciarum, dum pro alijs pugnant, suo inuicem
san-

sanguine fatiuaere sese velot in contumeliam inchoatę
 pacis. Amplius decem millia Mediolanensium eo prae-
 lio caesa fuisse dicuntur. Nec deinde certaminum fi-
 nis inter eius pugnae superstites; atque in urbem regres-
 sa ipsam infamia illa pugnas dedit alias iisdem, qui nu-
 per in Templo congregati, consilia, & conditiones pa-
 cis agitarant. Repetita ramen paullo post actione,
 conciliauit illam paucorum dierum infelicem pacem
 Philippus Archiepiscopus Rauennae, qui tunc Apосто-
 licae Sedis in Insubres Legatus, Mediolanum venerat,
 vt adductae in vltimū discrimen vrbi, saluti esset. Post-
 quam in eas, quas exposui conditiones ex tam infesto
 dissidio ad breue tempus animi coaluerant, minime du-
 bius populi dominatus habebatur, siue respiceret ali-
 quis ea, quae iam pacta erant, siue assumpta quotidie
 alia, & vsurpata consideraret. Nam nobilitas, prae-
 terquam quod in conditionibus ipsis longe inferior re-
 licta erat, etiam damno, & iniquitate hac fiebat ob-
 noxia gliscentis dominationis iniurijs, quia per Archie-
 piscopi Leonis obitum, capite suo destituta cum fuisset,
 non facile conuenire poterat inter ipsos, quem alium
 sibi principem, & ducem imponerent. Populo autem
 dux, & princeps, & caput, auctorq; manebat idem ille
 Turrianus, tum suo opte ingenio vehemens satis ad om-
 nia, & acer, tum ob felicem iam successum, transferen-
 dae in partes suas Reip. properus ac violentus. Anni
 fere spatium fuit, quo tempore, per nomen speciemq;
 pacis elusa ciuitas, sub populi iugum iret, insigni do-
 cumento, ne in Rep. vlla sibi confidat nimium vnquam

M m 2 prae-

praepotens, & gloriosa nobilitas, atque ex turbarum
sine, tam sibi quam plebi seruitium speret. Homines
opulenti, quibus ampla per totam urbem, & excelsa
domicilia stabant imminetia plebeiorum tectis, &
exprobrantia fortunae diuersitatem; antiqua soboles
urbis imperijque huius, heredes principum, & gene-
rosus ab stirpe vltima sanguis, qui tritauorum arauos,
& horum rursus admirandas origines referendo, mon-
strare poterant decora pacis & belli, & nihil vsquam
in domo triste vel pudendum; homines igitur & fami-
liae huiusmodi, ad ludibrium humanarum rerum facti
erant populus & mancipia plebis, quae ipsa in tali tem-
pore mirari seipsam debuit, & ridere multum, si quid
elegantis & falsi in colluue illa noui Senatus fuit.
Reddebat iura faber saepe ferrarius, institorue sordidae
mercis; equitum peditumve copias lanista fortasse ali-
quis ductabat, male sustinens nouae vestris molem, at-
que sub splendore onereque illo non parum erubescens.
Egregij principes interea centuriabantur ab dominis
plebeijs; terebant horum limina, & benemerendi lo-
cum in tali aula quaerebant. Versae nunc erant, &
commutatae vices, quae patientia plebis olim, & nobi-
lium importunitate spectabantur inter seruientem il-
lam, & hosce dominantes; neque parum scite, & apte
noui domini veterum animis imponebant imperij sui
formam poenas eas, quas perferendo ab iisdem, & diu
experiendo, etiam exercere didicissent. Contrahere su-
percilium in minorum alloquijs, suspensos ambiguo
sermone tenere animos, blandimenta insidiosa adhi-
bere

bere, quibus pararent exitium, quorumue opera indi-
gerent; succidere neruos, apoonere exploratores, fin-
gere vultus, summum vitæ flagitium insaniamq; duce-
re, si quid^q ynquam veri excidisset; haec igitur, quae fue-
rant olim artificia dominantis nobilitatis in seruam
plebem, nunc facta erant imperitantis plebis in-
famulam nobilitatem astus, & doli. Non tamen in-
iure dicundo simile quicquam erat; iudiciaq; in opti-
matum caput, & fortunas, apud plebeios regebantur
palam impetu, & veterum simultatum recordatione,
cùm nobiles aliqua semper acquitatis, & legum simu-
lacta retinuisent. Per aliquot, vt dixi, menses, ad anni
fere spatium, haec forma rerum vrbē Mediolanum
habebat, fremente ob statum eum rerum nobilitate, &
occultis moliente consilijs aliquid, vt sese ab importu-
na seruitute vindicaret. Anno deinde c10 ccl1 x., non
id, quod forrasse expectatum erat, sed quiddam aliud
euenit. Namq; ad 111. Nonas Martij, cùm in D. Teclae
Aede concilium esset, circa ducem caputque suum di-
uisus in se populus, Credentiam, & Motam amica nu-
per nomina contrarias partes fecit, cōsiliaque omnia,
& curas ab instituta tyrannide transtulit ad nouum
certamen. Credentia Turrianum in summo Imperio re-
tinebat; Mota Marcellinum attollere illuc conabatur.
Alij, neque hunc, neq; illum, sed Gulielmum Soresinam,
sive Guercium Orombellum regnantis plebis esse re-
ctorem iuebant; ac sumptis interim armis, caedibus
foedauere mutuis vrbem; foediusque dictu, nobilium
aliqui, pugnantibus dominis, in hanc, illamue partem
sese

fese adiungebant suae factionis rebelles. At Legatus Apostolicus, ubi videt, super cetera vrbis mala, nouum etiam hoc esse exortum, vt ex factione vna exiliret altera factio; purgare vrbem volens, & egerere quicquid praecipue turbidum videbatur, sexcentos amplius homines cum Gulielmo Sorefina in exilium egit; quo remedio alius Metropoli terror, & pericula horrenda, incuitabileque exitiū aderat, nisi diui praesides vrbis, & excelsa Numinis Maiestas in tali tempore Ecclesiam populumque hunc tutata esset. Ezelinus erat Veronę tyrannus, dum saeuunt ibi quoque ciuiles furores, ab factione altera, per odium infectationemque alterius productus, & impositusque vrbis; furia vere vna, monstrumque humanae naturae, & dedecus, siquidem vera de eo Scriptores prodidere, vel potius, nisi falsa est omnis memoria, & fama; quae adeo valida fuit, vt per ora hominum adhuc eat. Pro exoletis iam & putido Neronis nomine, vulgo Ezelinos dicunt, quos dicere volunt inhumaniter crudeles, & feros. Namque supergressus saeuitia, & feritate Neronem, omnia impotentium tyrānorum & immitissimi animi exempla in paruo illo suo imperio edidit, in experimentum quasi & ludum, ubi abessent odia, & irae; vel religionis hominumque contemptu, postquam libidinem, auaritiamque satiarat. Templorum praecipue spoliator, direptor, profanator, & in tota sua humani sanguinis, & alienae rei siti, sacrorum populator infestissimus, vt neque possideretur Ecclesiae nomine quicquam intra fines illos, neque nomen cultusve Ecclesiasticus, nisi
per

per latebras, aut inter caedes ibi haberetur. Ille Clericorum coetus, quocunque distinguerentur ordine, & nota, ceu greges ouicularum ferro trucidauerat, peremerat fame, quibusve alijs tormentis, non vnam ab humano corpore mortem saeuitia expetit. Alterius autem sexus claustra virginitatis, & pudicitiae, hostiliter impurus temerauerat omnibus iniurijs, quae inferri illuc possent; ac memoriae proditur, nobilissimas alias virgines, postquam iisdem ab ipso temeratae iniurijs fuissent, alienato protinus ab libidine sensu, crudeliter interfectas, defossasque viuas, vt sepultae morerentur. Inhumana ea ludibria pollutis corporibus adiciebat. Ob quae scelera & portenta, ab Innocentio Pont. Max. hostis appellatus, nihilo pluris faciebat Apostolicas minas, quàm iura humanitatis, & naturae leges. Hominem igitur hunc adire desperati exules, opem implorantes eius aduersus iniuriam, qua pulsi patria essent. Praeceptis in abrupta omnia tyrannus erat, placebatque occasio tentandi Mediolanensium res, & aduersus Apostolica edicta armandi sese, quoniam homines eos Romanus Legatus eiecisset. Educto statim exercitu, quem e sui simillimis latronibus confectum, omni licentia, & impuritate deuinctum sibi fidumque habebat, transgreditur Abduam flumen, prostrata ad eius rei famam plebe, quae satis negotij habentem domi tyrannum, nunquam existimasset posse moueri, vt agro Mediolanensi inferret pedem, aut quicquam in hac parte moliretur. Quoniam semel esset ausus, ac semel huc sese auertisset, omnia barbaricarum

rum

rum irruptionum mala expectabantur. Suberat & ille metus, ne, hinc hoste urgente externo, hinc adiuncta hosti exulum manu, dum oppressa ad urbem nobilitas infensos nouo dominatui gerit animos, dum dominatus ipse suo dissidio labascit, & nurat, opportuna omnia tyranno ei fierent, ac ne praelio quidem opus esset. Egreditur tamen contra cum Turrianus; & nato repente ab re ipsa consilio accersendi auxilia ab urbibus, quae grauissimas Ezelini illius iniurias pertulerant, Mantuani & Ferrarienses vnà adfuere. Constiterat, traiccto, vt dixi, flumine, Ezelinus ad Cassanum, qui locus in ceteriore ripa possessus olim Archiepiscopo Mediolanensi, vacua tunc sede, intentoque curis alijs populo opportunus occupanti fuit. Inde excurrere ad urbem in animo habebat, qualem Veronam illam fecisset, truncum, cadauetq; Ciuitatis, talem facturum Metropolim, nisi Deus fugitiui latronis potius, quam hostis mentem ei homini dedisset. Nam vbi egressos vrbe Mediolanenses, aliumque insuper adesse hostem sensit, promptior ad flagitia, quam ad pugnas, nec eadem in armatos exercitus, qua in Clericos, feminasue inermes audacia declinans certamen, protinus alia inde regione per Abduac ripas ad Triniū, qui pagus flumini appositus est, peruenit. Eo per occasionem incenso, ac direpto, flexo sinistro sum itinere ad pagum alium, qui Sextus dicitur, properat, vt quoniam medio fere spatio, rectaq; via pagus ille iacet urbem inter, & Modoetiā oppidum, in hac, siue illa parte rei aliquid gereret. Sed eò quoq; subsecuti nostri, ad Cassanū rursus

com-

compulere hominem . Ibi pugna in ponte commissa, vulnerato grauitur crure concidit, elatusq; inter suorum manus ad Söcinum expirauit, dilabente ad ducis casum exercitu, cui, neq; fugiendi verecundia, neque quicquam aliud honesti inerat. Ita vitauit vrbs diem, quae atrocitate sua deletura erat praeteritarum calamitatü memoriã, & futura ipsa ad posteros aeternum monumentum infandae Ezelini irruptionis. Acceperat autem de tali sua nece, sicuti fama fuit, praesagium ab familiari Daemone Ezelinus, neq; intellexerat, propterea quod solita Daemonum fraude ambiguü id vnaq; littera diminutum esset. Namque cum faunum suum interrogasset aliquando, quae sibi moriendi sedes destinaretur, responderat moriturum esse ad Assanum, quod protinus ille Bassanum, interpretatus, prouidentissime inde refugiebat. Accepto demum vulnere, sero fallaciam Oraculi intellexit. Caeterum, post illud ab Ezelini furore discrimen, odia plebis in patricos, quae post pacem initam inclusa quodammodo in rebus actionibusque ipsis ad eam diem, omni reliqua specie disimulabantur, velis etiã hisce remotis in apertum prodire, defunctaque ciuitas tam diri hostis metu, domesticus ipsa sibi Ezelinus fiebat. Causa fortasse ex eo, quod in medio illo discrimine detrectauerant militiam nobiles, segneque aliquid, siue infidum deprehensum erat; vt non aliud quàm in fuga subsidium aduersus nouas eas iras, Capitanei & Valuasores haberent. Et Turrianus, hinc pulso feliciter hoste, hinc nobilium quotidie effugijs ingens ac

Nn ferox,

ferox, non contentus eo, quod vacua sibi vrbs relinqueretur, emigrarentque vltro qui timendi erant, ne in finitimis quidem eos vrbibus consistere patiebatur. Eiecit ab Nouaria, & Laude, qui ob hospitia & affinitates sperauerant ibi tutam exilio sedem, vrbiumque earum ipse potitus, alias subinde appetebat, quod maior & amplior, & ab omni parte firmitior, suus, & populi dominatus fieret. Ac, posteaquam, haec, & alia muniendo imperio, molitus fuerat, adiecit ad consilium aliud animum, quo consilio, dum praesidia parat sibi & suis, Religio Catholica Mediolani excindebatur. Quippe Vbertum Palaucinum hominem potentem Apostolicae Sedis inimicum, mysteriorum omnium irrisorem, ex Placentino agro in vrbem induxit, sperans, si hominem eum lateri adfixum haberet, fore se, & opibus, & consilio validiorem aduersus Ecclesiae consilia & opes, vimque supremam, vbi, vel ab Roma minarum aliquid ingrueret, vel Mediolani, pro Leone Archiepiscopo, fautor aliquis alius nobilitatis cooriretur ab vacua nunc sede. Enimvero, Palaucinus hic, vbi Mediolani domicilium fixit, statim, & artibus suis, & propensione in eum Turriani, & commendationeque illa, cum qua ascitus fuerat, poterat quidquid, & Turrianus apud plebem, & plebes in vrbe posset. Maximum haud dubie instrumentum Imperij popularis iste habebatur, & publica etiam authoritas ei erat agendi, transigendi, decernendi quicquid e Rep. esse dixerat. Qua praefatione ille vtendo semper, ad damnum religionis vim suam omnem,

po-

potestatemque conuertebat; alia, in quibus nullum
eiusmodi praefere titulum poterat, audebat priuatim
licentia, & occasione potestatis, sub qua honesta, &
inhonesta omnia latebant. Contemptor, ut dixi, homo,
religionum omnium, in primis dabat operam, ut in
amentiam eandem complures adduceret; idque, apud
alios, irrisu, & contemptu sanctorum rerum, apud alios
fallacibus argumētis assequeretur. Quod si haeretici
aliqui reperti in vrbe essent, hique in angulis, siue in
communi luce palam habitare voluerant, haud sane
obuiam ibat, gnarus, corrupta semel religione, facile
postea transiri ad eam, quam ipse sectaretur nihil cre-
dendi haeresim. Atque quod tutiora omnia essent gre-
galibus istis amicisque suis, Dominicanum Inquisito-
rem, cui Rainerio nomen erat, vrbe eiecit, apud alias
quoque vrbes tribunal delere & opprimere idem co-
natus. Et atrociora credo ego fecisset, instituissetque,
nisi pollicitus Deus Ecclesiae suae perenne aeuum, pe-
stem tollere hanc, post aliquot ab hoc tempore annos
maturasset. Non autem de exitu eius, & fine comperti
vltra quicquam habemus, nisi quod eiectus vrbe,
dein ad vltimam lapsus egestatem, cum nudus
squalensque in potestate Dominicanorum esset, re-
spondit interrogatus, nihil se vnquam credidisse. Id
ipsum, amentia ne sua, & furore, an nouissima infamiae
dulcedine tamquam periturus, an poenitentia, & de-
testatione erroris ita pronuntiauerit, incertum fuit.
Constat bis fuisse eiectum, & semel reuocatum. Sed
de priore exilio, neque qua lege quoue edicto pulsus

Na 2

fuerit

fuerit, neque, quò iuerit exulatum, certi quicquam
 affertur. Illud minime ambigitur, pulso homine ple-
 nam fuisse urbem publici erga eum fauoris. Aicardūq;
 Dominicanum, propterea quod impia Palau-
 icini huius facta crebris concionibus in-
 sectaretur, ciectum Monasterio si-
 mul, & vrbe, & grauissime
 esse tumultuatum donec
 Palauicinus ipse
 reuocaretur.

